

# Thai Line Patterns Samut tamra lai Thai

Chai Thewaphinimit  
(Chai Tiansilpachai)



## **Forward:**

Between the years 2485 and 2486 B.E. (1942-1943 A.D.), Chai Tiansilpachai (Title name: Phra Thewaphinimmit; 1888-1947 A.D.) created an authoritative book on Thai Patterns titled Samut tamra lai Thai (Book of Thai Patterns). The original manuscript, included here, consisted of a series of hand-drawn pages. In early versions of this book, the original pages were copied by holding them against photographic paper, exposing to sunlight, and then developing the “blue prints”. Thus, many of the original hand-drawn pages have been damaged with blue tint in this copying process. In approximately 1964, the director of art at Silpakorn University (Professor Sompop Pirom) was brought blue print copies, of this book. In honor of the Phra Thewaphinimmit, he published in 1987 2000 copies of the blue-print book (published by Kurusapa Publisher). In a later edition of this book published in 2530 BE (1987 A.D.) the original artwork was redrawn and an introduction and table of contents, in both Thai and English, were added.

Given the importance of this artwork in the preservation and classification of Thai patterns, which are used for both artistic and architectural work, we present here photographs of the original hand-drawn pages, along with copies of the Thai-English introduction and table of contents published in the later 1987 edition.

We hope that by providing the attached copy of the original manuscript freely and openly we will foster and support the spread of the beauty of Thai Pattern design.

## **Resources:**

Samut tamra lai Thai

Chai Thwaphinimmit

1943, 1954, 1987 A.D.

Phranakhon 1954

Ongkan Kha Khong Khurusapha 1987

ISBN 9740038441/9789740038443

Libraries Possessing Editions of the Book

Yale University Library, Cornell University Library, Library of Congress

Ohio University

## English Translation of Thai Text on First Page

### *Preface on Thai Patterns*

This treatise of Thai patterns, I draw them with approval of director general of the Fine-Arts Department. I draw all of them by researching from the old designs, also from my memory. I draw all of them between B.E. 2485-2486, totaling 234 patterns in 84 pages.

I am very proud and honored for doing this job which repay kindness of the country and serve the culture of art. All Thai patterns in this treatise, some of them may be incorrect by name and design because of the artists of old time left their skill but did not leave the name of all patterns. However, the Thai patterns might have numbers and styles different from this treatise because the artists had idea to develop in many ways. So all these Thai patterns based on basically models for study the basic step. Most Thai patterns were drawn for *Lai Rod Num*, but not intention to classified in different categories such as patterns for wood-carving, stone-carving, silk embroidering or paper scrolling. But some patterns in this book can be used as a design for sculpture, carving, scrolling, or pearl cutting.

Chai Thewapinimit

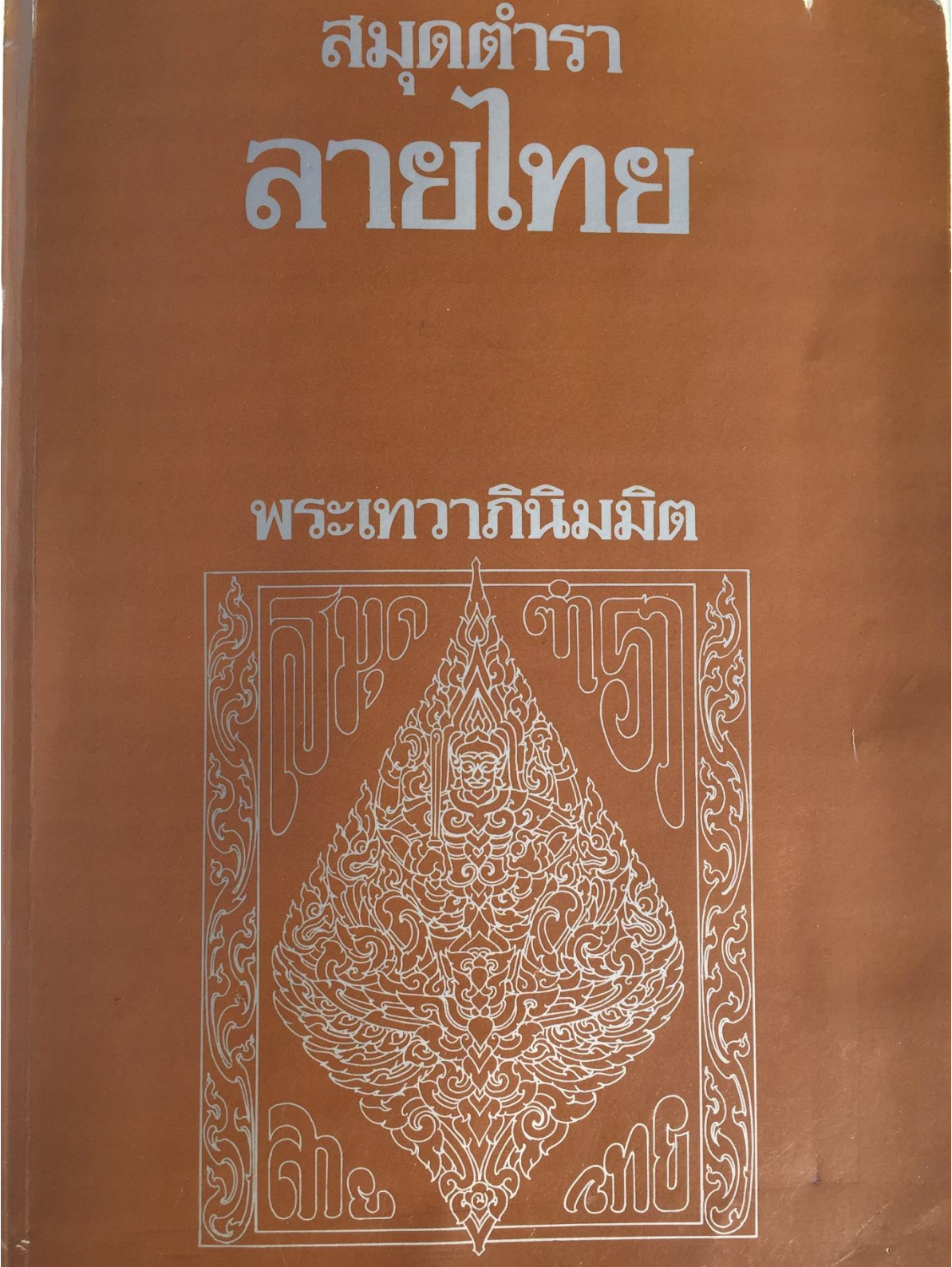
Department of Fine-Arts

5<sup>th</sup> August, B.E. 2486

### *P.S. by translator*

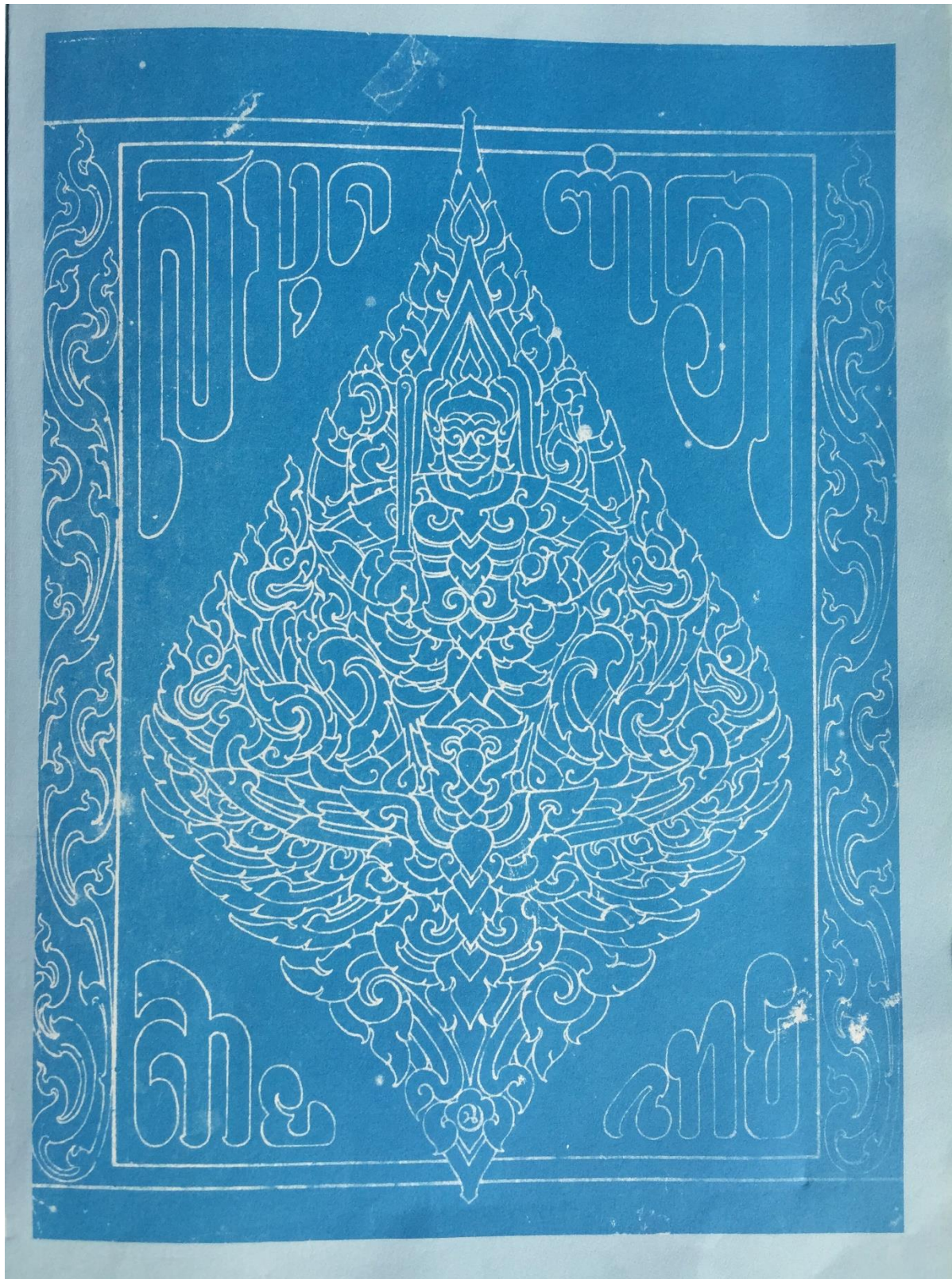
1. This preface in Thai was written in one time changed Thai Grammar during World War II.
2. B.E. (Buddhist Era) is the year used in Thailand, 543 years before Christian Era or Anno domini (A.D.)
3. *Lai Rod Num* is drawing Thai patterns with gold on black lacquer at the wood cupboard or the church door.

Picture of the Cover of the "Blue Print" Version, made by holding the original drawings against light sensitive paper.





Picture of one of the "Blue Print" pages









## แถลงเรื่องลายไทย

ตำราลายไทยนี้ ฉันได้รวบรวมเขียนขึ้นตามความเห็นชอบ  
ของท่านอธิบดีกรมศิลปากร และค้นคว้าตามแบบเก่ามาประกอบกับ  
ความช่างจำของตนเองบ้าง ในระหว่าง พ.ศ. 2485 ถึง พ.ศ. 2486  
รวมเป็นจำนวนลายได้ 234 แบบ เป็นหน้าสมุดได้ 84 หน้า  
ทั้งนี้เขียนชนิดและวิธีกว่าเป็นเกียรติอย่างยิ่ง ไหน่หนือที่ได้  
รับทำหน้าที่ล้างตำราลาย ซึ่งเป็นการได้สนองคนชาติส่วนหนึ่งในแง่  
วัฒนธรรมทางศิลปะ บันดาลลายซึ่งได้รวบรวมไว้ให้สมุดเล่มนี้ อาจมี  
ความคลาดเคลื่อนในชื่อและฝีมืออยู่บ้าง เพราะชื่อของลายต่าง ๆ  
ช่างในสมัยอดีตท่านเขียนฝากไว้แต่ฝีมือ หาได้บอกชื่อให้ศิลปินนั้น ๆ  
ไว้ไม่ ตลอดจนการแต่งตำรา จึงเป็นอันยากที่จะหาหลักฐานในเรื่อง  
ชื่อของลายต่าง ๆ ได้ทั้งหมด แต่อย่างไรก็ดีชวอนลายของไทย  
อาจมีจำนวนและวิธีเขียนพลิกแพลงต่าง ๆ มากไปกว่าที่มีอยู่ในสมุด  
เล่มนี้ เพราะเหตุด้วยช่างย่อมมีความคิดเห็นประดิษฐ์ได้ต่าง ๆ กัน  
แต่ในแบบเหล่านี้เขียนขึ้น ๆ ชัดตาพอเป็นแนวลึกลับสำเนาเบื้องต้นเท่า  
นั้น ส่วนมากเขียนเป็นแบบลายรดน้ำ หาได้มีจดประสงค์ที่จะ  
เขียนแยกออกเป็นประเภท ๆ เช่นเป็นลายสำหรับปั้นแกะสลักด้วยไม้  
หิน และปักไหม ดิน หรือสลักฉลุด้วยกระดาษ ทรายดอกไม้ แต่  
ในที่นี้บางลายอาจนำไปใช้เป็นแบบ ปั้น แกะ สลัก หรือลายมุกก็ได้

กรมศิลปากร

วันที่ 5 สิงหาคม พ.ศ. 2486

ผู้เขียนและผู้แถลง

พล.โท วชิรมิตร



# สารบัญชื่อลายไทย

## หน้า ๑ พิเสศ

1-2-3	รูปดอกบัว ๓ พัทธ	ซึ่งเพนบ่อเกิดแห่งลายได้มากกว่าหย่างอื่น		
4	ลาย กะหนก ๓ ตัว	ซึ่งมาจากรูปดอกบัว	หลวง	หรือ
5	๗ บัวกะหนก	๗	๗	ลัตบงกต ๗
6	๗ กรวยเชิง	๗	๗	ลัตบุส ๗

## หน้า 1 พิเสศ

1	ลาย กะหนก ๓ ตัว	ซึ่งมาจากรูป	ดอกบัวหลวง	หรือ
2	๗ กะจิง	๗	สามเหลี่ยมหน้าจั่ว	๗
3	๗ หวนาคหางหงส์	๗	ชายทง	๗
4	๗ ซอกกะหนกหางหงส์	๗	กะหนก ๓ ตัว	๗
5	๗ ซอกกะหนกนาค	๗	๗ ๓ ๗	๗
6	๗ ซอกกะหนกตัวเดียว	เพนตัวยอดของกะหนก ๓ ตัว		

## หน้า 2 พิเสศ

1-2-3-4	รูปดอกและใบไม้ใด ๆ	ก็อาจจะนำมาประดิษเป็นลายได้		
๕	ลายดอก	ซึ่งมาจากรูป	ดอกบัวหลวง	หรือ
6	๗	๗	ใบฝ้ายเทศหรือใบพุดตาน	หรือ
7	๗	๗	ดอกมะลิหรือดอกไม้อื่น	
8	๗	๗	ดอกไม้ไชยพริกสีหรือไม้อื่น	
9	ลายบัว	๗	กลีบหรือดอกบัวหลวง	หรือ
10	ลายช่อใบเทศ	๗	ใบเทศหรือใบพุดตาน	๗
11	ลายช่อเปลว	๗	เปลวไฟ	๗



หน้า 1

- 1 โครงร่าง กะหนด 3 ตัว ในรูปท้ายทง
- 2 " กะหนดนารี (หางกินร) ซึ่งมาจากรูป กะหนดสามตัว
- 3 กะหนดนารี " "
- 4 กะหนดหางหงส์ ซึ่งมาจากรูป กะหนดสามตัวมาแบ่งเป็น 9 ตัว
- 5 สามตัวลายหาค " " " หรือ
- 6 ซ้อยลายใบเทศ " " " "
- 7 ซ้อยลายผักกูด " " " "

หน้า 2

- 1 ลาย ตัวเหงา ของกะหนดสามตัว หรือ
- 2 " " ของลายกะจง "
- 3 " " ของหัวนาคและใบระกา "
- 4 " " ของจอนหู "
- 5 " " ของหางทวย กบยังมีในทีอื่นอีกมาก

หน้า 3

- 1 ลายซ้อย หางโต ซึ่งเลียนมาจากหางสิงห์โต (เป็นสัตว์ชนิด 1.)
- 2 " เปลวหางโต ซึ่งมาจาก ชงพุ่มข้าวบิณฑ์หรือชงดอกบัว
- 3 " เปลวหางไหล " " "
- 4 " หางโตใบเทศ " ชงพัดใบก หรือ
- 5 แบบร่างชงพุ่มข้าวบิณฑ์ " พุ่มข้าวปึกซึ่งทำใ้บาทพระแต่โบราณ
- 6 " มณฑป " ชงพุ่มข้าวบิณฑ์หรือชงจอมแห



หน้า 4

1	ลายเปลวซ้อ นกคาบ	ส่วนหนึ่งของลายกะหนกเปลว	หรือ
2	" " นาคคาบ	"	"
3	" " ต้อ	"	"
4	" " ลอย	"	"
5	ซ้อลายฉีกกุด	อันหยุในซงดอกบัว	"
6	ซ้อลายกำหนัด	" พัดใบก	"
7	ซ้อลายหนามเตย	ซึ่งหยุในรูปใบระกา (เครื่องหน้าใบสัด)	

คำว่า "ลาย" หรือ "กะหนก" หมายความว่าเหมือนกัน

หน้า 5

1	ลายพุ่มเทียนหรือพุ่มมยรรฉัตร	หยุในซงพุ่มข้าวบิณฑ์ (แบบ)	หรือ
2	ยอดพุ่มข้าวบิณฑ์ ใช้ปักยอดปราสาท	"	(กลม)
3	ลายพุ่มบังแขก	"	ต่อยอด (แบบ)

หน้า 6

1	ลายดอกจอก	ซึ่งมาจากรูป	ใบจอกหรือใบกะจับ	หรือ
2	ลายดอกสี่กลีบ	"	ประติธ มาเปนดอกประจำยาม	
3	ลายดอกลำตวน	"	ดอกไม้ชนิดหนึ่ง	หรือ
4	ลายดอกพุดตานหรือฝ้ายเทศ		ซึ่งมาจากดอกไม้ชนิดหนึ่ง	"
5-6-7	เปนลายซึ่งประติธจากใบและลูกไม้ชนิดหนึ่ง			"
8-9-10	ตัวหย่างใบพุดตานหรือใบฝ้ายเทศ		ซึ่งประติธมาเปนลายใบเทศ	



หน้า 7

1	ลาย ประคำยาม	ซึ่งประดิษฐานจากใบเทศและดอกบัว	หรือ
2	" ทับช่วง	" " "	"
3	" ๓๒	" " "	"
4	" ลิงวาลเพ็ชรพวง	" " "	"
5	" ลิงวาลแก้วเกิด	" " "	"

หน้า 8

1	ลาย บัวหงาย	ซึ่งประดิษฐานจากกลีบดอกบัวและใบเทศ
2	" บัวคว่ำ	" " "
3	" บัวรวน	" " "

หน้า 9

1	ลายบัวกลุ่ม	ห้อยในเชิงเครื่องยอด	กลมหรือแปดเหลี่ยม
2	"	ห้อยในรูปฐานสี่เหลี่ยมย่อมุมไม้ 12 (คือย่อมุมละ 3)	
3	ลาย บัวกลีบขนุน	ซึ่งใช้เป็นกลีบยอดปรางค์	หรือ
4	"	ชนิดซ้อน	ซึ่งใช้เป็นบัวปลายเสาและกลีบพาน หรือ

หน้า 10

1	ลายบัวจงกล	ส่วนมากใช้เป็นบัวปลายเสาและกลีบพาน	หรือ
2	"	ชนิดซึ่งเนื่องมาจากบัวกลีบขนุน	"
3	ลายบัวกาบปี่	ใช้ตอนชั้นปี่ เครื่องยอดมณฑป	"
4	ลายบัวแวงหรือบัวเกสร	ใช้เป็นลายฐานชั้นเชิงมณฑป	"
5	ลายบัวกระจับหรือบัวคอเสื้อ	ส่วนมากใช้ใต้ฐานบันลึงค์เครื่องยอด	"
6	บัวกระจาด	ใช้ในการทำกระจาดบนเครื่องไฮซมหรือแปนกลีบฉัตรเบญจรงค์	



หน้า 11

- 1-2-3 ลายบัวปากถานและบัวชกปลิง ประกอบอยู่ในถานต่าง ๆ ขึ้นยอด
- 4 ลายบัวหลังเจียด ส่วนมากใช้เป็นกิมเพงวัดหรือตามพนักและราวบันไดปูน
- 5 ลายบัวกะหนก ใช้เป็นลายเชิงผ้าหรือสิ่งอื่นใดได้มากหลาย

หน้า 12

- 1 ลาย บัวพินัยกัล ใช้เป็นลายหน้ากะดานถานหรือลวดถานขนาดใหญ่
- 2 " บัวลูกแก้ว ใช้ในชั้นลูกแก้วของยอดหรือถานชั้นต่าง ๆ
- 3 " บัวฉลาหรือบัวคว่ำ หน้าจะเป็นบัวระเค็งองค์พระเจดีย์ หรือ
- 4 " บัวกลีบบายศรี เป็นบัวเลียนมาจากการเย็บบายศรี

หน้า 13

- 1 ลายดอกชีกดอกซ้อน เป็นลายซึ่งเนื่องมาจากดอกประจำยาม หรือ
- 2 ลาย หมอนทอง ซึ่งเลียนมาจากหน้าหมอนขวาน (หมอนอิง) "
- 3 " ซ้อเปลวมยุรา " ทางนกยูง
- 4 " สวัสดิ์ดี (ลายประจันใหม่) " ลายสวัสดิ์ดีกะ หรือลายจักร
- 5 " จักร ซึ่งเลียนมาจาก " หรือจักรนั่นเอง

หน้า 14

- 1 ลาย ลูกฟัก ใช้เป็นลายหน้ากะดานลูกฟักมีพนักทับเป็นต้น
- 2 " " ขอล้อย " " ท่องชื่อ หรือ
- 3 " " หย่อม ใช้เป็นลายกรอบเขตหน้าประตู "

หน้า 15

- 1 ลาย ประจำยามก้ามปูเปลว ใช้เป็นลายหน้ากะดานและกรอบแฉ่น หรือ
- 2 " ลูกฟักก้ามปูเปลวโบเทศ " " " "
- 3 " ลูกฟักก้ามปูโบเทศ " " " "



หน้า 16

- |     |                 |                           |           |
|-----|-----------------|---------------------------|-----------|
| 1   | ลาย คาบดอกคาบใบ | ซึ่งประดิษฐานจากดอกกุหลาบ | หรือ      |
| 2   | " ดอกลำดวน      | "                         | " ลำดวน " |
| 3   | " พวงดอกจิก     | "                         | " จิก "   |
| 4-5 | ลายพวงดอกกรัก   | "                         | " รัก "   |

หน้า 17

- |   |                       |                |                 |              |
|---|-----------------------|----------------|-----------------|--------------|
| 1 | ลาย น่องหรือแครงสิงห์ | ชนิดหอยเกาะไม้ | ใช้ในที่สวดซ้อน | หรือ         |
| 2 | " "                   | ชนิดใบเทศ      | ใช้เป็นบัวรวม   | "            |
| 3 | " "                   | ชนิดเปลว       | "               | หรือกะจิงรวม |
| 4 | " "                   | ชนิดเปลวใบเทศ  | "               | "            |

หน้า 18

- |     |                   |   |      |
|-----|-------------------|---|------|
| 1   | กะจิงปัตติยานใหญ่ | โดยฉะเพาะใช้ตามพระราชยานและพระคชาทาน    |      |
| 2-3 | กะจิงปัตติยาน     | ใช้ในที่ หลังหน้ากระดานและหน้าบันถานพระ | หรือ |
| 4   | กะจิงรวม          | ใช้เป็นกะจิงห้อยตามบุลบก.               | " "  |

หน้า 19

- |     |               |                                   |                              |
|-----|---------------|-----------------------------------|------------------------------|
| 1-2 | กะจิงปัตติยาน | ใช้หลังหน้ากระดานและหน้าบันถานพระ | หรือ                         |
| 3   | กะจิงเจิม     | ใช้ติดหลังนลรองจากกะจิงปัตติยาน   | "                            |
| 4   | กะจิงตาอ้อย   | "                                 | " เจิม (รวม 3 ชั้นจึงเต็มที) |

หน้า 20

- |   |                        |                                   |            |
|---|------------------------|-----------------------------------|------------|
| 1 | กะจิงบายศรี            | ส่วนมากแกะด้วยไม้หรือสลักด้วยกะลา |            |
| 2 | กะจิงพื้นห้าและพื้นสาม | ส่วนมากเป็นกะจิงแหงหยวก           | (กาบกล้วย) |
| 3 | กะจิงพื้นปลา           | "                                 | ( " )      |



หน้า 21

- |   |                    |                               |      |
|---|--------------------|-------------------------------|------|
| 1 | กะจิ้งพื้สาม       | แปนกะจิ้งแทงหยวก ( กาบกล้วย ) |      |
| 2 | ลายกะหนกท้ายเกีร็น | ใช้ตามท้ายเกีร็นหรือท้ายราชรถ | หรือ |

หน้า 22

- |   |                     |                                       |      |
|---|---------------------|---------------------------------------|------|
| 1 | ลาย วรร้อย ชนิดเปลว | ใช้ในทีลวดลูกแก้วหรือสามเหลี่ยมมอกไก่ | หรือ |
| 2 | " " ชนิดกาปสี       | " " " "                               | " "  |
| 3 | " " ชนิดดอกไม้      | " " " "                               | " "  |

หน้า 23

- |   |                      |                  |                   |      |
|---|----------------------|------------------|-------------------|------|
| 1 | ลายวรร้อย ชนิดดอกไม้ | ซึ่งมาจากดอกกรัก | ใช้ในหน้ากะดานแบน | หรือ |
| 2 | " " ชนิดไบเทส        | ซึ่งมาจากไบเทส   | " "               | " "  |
| 3 | " " ชนิดดอกไม้       | ซึ่งมาจากดอกไม้  | " "               | " "  |

หน้า 24

- |   |                      |                           |      |
|---|----------------------|---------------------------|------|
| 1 | ลายเกลียว ชนิดกะหนก  | ส่วนมากใช้ในทีแปนลูกแก้ว  | หรือ |
| 2 | " " ชนิดไบเทส        | " "                       | " "  |
| 3 | " " ชนิดมังกรคาบแก้ว | " "                       | " "  |
| 4 | " " ชนิดหางโต        | ใช้ในทีแปนหน้ากะดานแบนราบ | " "  |

หน้า 25

- |     |                         |                      |  |
|-----|-------------------------|----------------------|--|
| 1   | ลายเกลียว ชนิดเปลวไบเทส | ส่วนมากใช้ในทีแบนราบ |  |
| 2-3 | " " ชนิดไบเทสฉิมดา      | " "                  |  |

หน้า 26

- |   |                  |                                      |      |
|---|------------------|--------------------------------------|------|
| 1 | ลาย กาบกะหนกรัตน | ใช้ในเนื้อที่แบนราบ                  | หรือ |
| 2 | " " กาบไผ่       | " " เช่นเชิงพาน                      |      |
| 3 | " " กาบพรหมสร    | ใช้ในทีเชิงเสา มุมย่อไม้ 12 ของบุสบก | หรือ |
| 4 | " " กาบพรหมสิงห์ | ใช้ตัดห้อยในทีเสา " 12 " "           | " "  |



หน้า 27

- |   |                 |                                      |
|---|-----------------|--------------------------------------|
| 1 | ลายสิงห์        | เปล่ายประจำถานชั้นสิงห์              |
| 2 | ลายกาบเทพนม     | ใช้ห้ามลายหรือหุ้มมุมเช่นดอกประจำยาม |
| 3 | ลายกาบหน้าสิงห์ | " " "                                |
| 4 | ลายกาบไบเทส     | " " "                                |

หน้า 28

- |   |                         |                                 |
|---|-------------------------|---------------------------------|
| 1 | ลายก้านต่อดอก ชนิด เปลว | ใช้ไนที่แบนราบหรือที่ 3 เหลี่ยม |
| 2 | " " ก้ามปู              | " " 3 "                         |
| 3 | " " เครื่องเถา          | ใช้ไนที่แบนราบอย่างเดียว        |

หน้า 29

- |   |                             |                                 |
|---|-----------------------------|---------------------------------|
| 1 | ลายก้านต่อดอก ชนิด ประจำยาม | ใช้ไนที่แบนราบหรือที่ 3 เหลี่ยม |
| 2 | " " หน้าสิงห์               | " " 3 "                         |
| 3 | " " ไบเทส                   | ใช้ไนที่แบนราบได้ทุกอย่าง       |

หน้า 30

- |   |                          |                           |
|---|--------------------------|---------------------------|
| 1 | ลายมะลิเลื้อย ชนิด ไบเทส | ใช้ไนที่แบนราบได้ทุกอย่าง |
| 2 | " " ทางโต                | " "                       |
| 3 | " " เปลว                 | " "                       |

หน้า 31

- |   |                                |                                |
|---|--------------------------------|--------------------------------|
| 1 | ลายริ้วเข็มขาบ ชนิด มะลิเลื้อย | ส่วนมากเปล่ายผ้าเช่นผ้าเข็มขาบ |
| 2 | " " ริ้วขอ                     | " "                            |
| 3 | " " ลูกโซ่                     | " "                            |

หน้า 32

- |   |                          |                           |
|---|--------------------------|---------------------------|
| 1 | ลายเครื่องเถา ชนิด ทางโต | ใช้ไนที่แบนราบได้ทุกอย่าง |
| 2 | " " ไบเทส                | " "                       |
| 3 | " " เปลว                 | " "                       |



หน้า 33

- |   |                            |                |      |
|---|----------------------------|----------------|------|
| 1 | ลายกำหนด ชนิด ต่อช่องทางโต | ใช้ในที่แบนราบ | หรือ |
| 2 | " " ไบเกิ้ล                | "              | "    |
| 3 | " " ต่อช่องทางลิ           | "              | "    |

หน้า 34

- |   |                      |                |      |
|---|----------------------|----------------|------|
| 1 | ลายกำหนด ชนิด ผักกูด | ใช้ในที่แบนราบ | หรือ |
| 2 | " " ต่อช่องทางนม     | "              | "    |
| 3 | " " ต่อช่องทางสัตว์  | "              | "    |

หน้า 35

- |   |                             |                   |                 |               |
|---|-----------------------------|-------------------|-----------------|---------------|
| 1 | ลายกรวยเชิง                 | ใช้เป็นลาย หัวข้อ | เชิงและปลายเส้น | หน้าผ้า       |
| 2 | แม่ลายหน้ากระดาน ชนิดดอกเทศ | ใช้เป็นลาย        | หน้ากระดาน      | กรอบแว่น หรือ |

หน้า 36

- |   |                         |                          |      |
|---|-------------------------|--------------------------|------|
| 1 | ลายหน้ากระดาน ชนิดใบซีก | ใช้ในที่กรอบแว่นคอสอง    | หรือ |
| 2 | ลายเฟื่อง               | ใช้ในที่ คอสอง           | "    |
| 3 | ลายพู่ หรืออุบะ         | ใช้ประกอบกันกับลายเฟื่อง |      |

หน้า 37

- |   |                         |        |                          |
|---|-------------------------|--------|--------------------------|
| 1 | กะจิงปติยาน             | ถานพระ | } รวมใช้ตามมุขและหน้าบัน |
| 2 | หน้ากระดานลูกฟักกัมพู   | "      |                          |
| 3 | กะจิงวรรณ               | "      |                          |
| 4 | ลายรวงผึ้ง ใช้แทนเฟื่อง |        |                          |
| 5 | ลายสำน่วย ใช้แทนม่าน    |        |                          |

หน้า 38

- |   |                         |                              |      |
|---|-------------------------|------------------------------|------|
| 1 | ลายหูช้าง               | ใช้แทนทวยประตุนหช้าง         | หรือ |
| 2 | ลายค่างควหรือลายผีเสื้อ | ใช้เข้าซอกมุมในที่ต่าง ๆ     |      |
| 3 | ลายสำน่วย               | ใช้ประจำเสาหน้ามุข (แทนม่าน) |      |



หน้า 39

- |   |                |                                     |              |
|---|----------------|-------------------------------------|--------------|
| 1 | ลายดาว จงกล    | ใช้ประดับพื้นเพดาน                  |              |
| 2 | " รังแตน       | "                                   | โคมระย้าหรือ |
| 3 | " ตูดตุ้ดอกจอก | ใช้ประดับ ท้องสะพานหนุเหนือเชิงกลอน | "            |
| 4 | " ดาวราย       | ใช้ประดับ ลอมดาวจงกลหรือเพดานโคม    | "            |

หน้า 40

- |   |                |                        |      |
|---|----------------|------------------------|------|
| 1 | ลายดาว กลีบบัว | ส่วนมากเป็นดาวเพดาน    |      |
| 2 | " ดอกจอก       | ใช้เป็นดาวท้องสะพานหนุ | หรือ |

หน้า 41

- |   |                       |                         |      |
|---|-----------------------|-------------------------|------|
| 1 | ลายดอกลอย ชนิด ดอกเทศ | ส่วนมากใช้เป็นลายดอกไม้ | หรือ |
| 2 | " " ก้านแย่ง          | "                       | "    |

หน้า 42

- |   |                          |                         |      |
|---|--------------------------|-------------------------|------|
| 1 | ลายดอกลอย ชนิด หน้าสิงห์ | ใช้เป็นลายผ้าหรือฟ้าโคม | หรือ |
| 2 | " " ดอกไม้วาง            | "                       | "    |

หน้า 43

- |   |                     |                                       |   |
|---|---------------------|---------------------------------------|---|
| 1 | ลายดอกลอย ชนิด เปลว | ใช้ในที่พื้นราบเช่นผนังหรือผ้าเป็นต้น |   |
| 2 | " " ทางโต           | "                                     | " |

หน้า 44

- |   |                            |                                     |                      |
|---|----------------------------|-------------------------------------|----------------------|
| 1 | ลายราชวัติ ชนิด ดอกสี่กลีบ | ใช้เป็นลาย ผ้า แฉ่งช่องลม. กะเบื้อง | หรือ                 |
| 2 | ลายดอกสี่กลีบ              | "                                   | ในพื้นราบหน้ากะดาน " |

หน้า 45

- |   |                                |                                  |      |
|---|--------------------------------|----------------------------------|------|
| 1 | ลายราชวัติ ชนิดดอกเหลี่ยม      | ใช้เป็นลาย ผ้าหรือกะเบื้องปูพื้น | หรือ |
| 2 | ลายดอกซีกดอกซ้อน ชนิดดอกจันทน์ | ใช้ในที่แบนราบ                   | "    |

หน้า 46

- |   |                       |                                       |  |
|---|-----------------------|---------------------------------------|--|
| 1 | ลายราชวัติ ชนิดดอกกลม | ใช้เป็นลาย ดอกผ้าหรือแฉ่งหรือกะเบื้อง |  |
|---|-----------------------|---------------------------------------|--|



หน้า 47

1 ลายราชวัติกระจก ใช้เป็นลายประดับกระจกหรือปูไม้พื้นหรือกะเบื้อง หรือ

หน้า 48

1 ลายแก้วซึ่งดวง แบบจีน ใช้ในพื้นที่แบบราบได้ทั่วไป

หน้า 49

1-2 ลายแก้วซึ่งดวง แบบไทย ใช้เป็นลาย ผ้าม. กะเบื้อง. แกะไม้. หรือ

หน้า 50

1 ลายแก้วซึ่งดวง ชนิดหมู่ ล้วนมากใช้แกะไม้ หรือ

หน้า 51

1 ลายเหลี่ยมเพชร เป็นลายซึ่งเลียนมาจากลายแก้วซึ่งดวง

หน้า 52

1 ลายมะลิเลื้อย ชนิดโคมนาคเกี่ยว ใช้เป็นลายผ้าหรือลายเขียนทอง

หน้า 53

1 ลายพิกุลกรอง ล้วนมากใช้เป็นลายกะเบื้องหรือดอกผ้า หรือ

หน้า 54

1 ลายดาวกระจาย ล้วนมากใช้เป็นลายดอกผ้าหรือพื้นเพดาน หรือ

หน้า 55

1 ลายดาวภาย ใช้เป็นลายแกะสลัก. ฉลุ. หรือดอกผ้า. หรือ

หน้า 56

1 ลายดาวล้อมเดือน ใช้เป็นลายทองชื่อ. ดอกผ้า. กะเบื้องปูพื้น. หรือ

หน้า 57

1 ลายก้านแย่ง ใช้เป็นลายพื้นผนัง. เสา. หรือล่องพนก. หรือ

หน้า 58

1 ลายก้านแย่ง ชนิดโคม ใช้เป็นลายพื้นผนัง. เสา. พนก. หรือ



หน้า 69

- 1 ลายพุ่มข้าวบิณฑ์ธัมมา ใช้เป็นลาย พื้นผนัง. ล้อมาน. หรือ

หน้า 70

- 1 ลายพุ่มข้าวบิณฑ์ ชนิดหน้าสิงห์ ใช้เป็นลาย พื้นผนัง. บานประตู. หรือ

หน้า 71

- 1 ลายพุ่มข้าวบิณฑ์ ชนิดเทพนม เป็นลายซึ่งถือว่ามีเกียรติกว่าลายใด ๆ  
2 " ธัมมา ใช้เป็นลาย ผนัง. ล้อมาน. ประตูโบสถ. หรือ

หน้า 72

- 1 ลายรวงข้าว ชนิดใบเทศ ใช้เป็นลายรดน้ำเช่นตู้พระธรรม เป็นต้น

หน้า 73

- 1 ลายรวงข้าว ชนิดเปลว ใช้เป็นลายเขียนรดน้ำ ลายตู้พระธรรม หรือ

หน้า 74

- 1 ลายพะเนียง ซึ่งมาจากดอกไม้ไฟชนิดหนึ่ง ใช้เขียน. ล้อมาน. หรือ

หน้า 75

- 1 ลายหกดอกหมอก ใช้เป็นลาย ท้องซื่อ. ดอกผา. กะเบื้อง. หรือ

หน้า 76

- 1 ลายดอกพิกุล ชนิดจ๊กล้าน เป็นลายที่งามในการสานสิ่งต่าง ๆ

หน้า 77

- 1 ลายเปลว ชนิดเถา ส่วนมากเป็นลายเขียนตู้พระธรรม

หน้า 78

- 1 ลายใบเทศ ชนิดเถา ส่วนมากเป็นลายบานประตูหรือตู้พระธรรม

หน้า 79

- 1 ลายเปลวเถาเดี่ยว มีภาพ ทำด้วยมุกต์. หรือเขียน. หรือ



หน้า 80

- 1 ลายเปลวเทาเดียว ชนิดทางโตมีลายนกคาบหาคาบและมีภาพ นรนาวิ

หน้า 81

- 1 ลายโพธิ์ทอง ซึ่งเป็นลายประติมากรรมใหม่ แต่ยังไม่เสร็จจัด.

รวมลายได้ 234 แบบ

อ.พ. ๒๓๓๓๓๓๓๓

๑ ก. ๘. ๘๖



พรหมฮาดดา

การถือ

หัตถ์เบื้อง ซ้ายถือ 1. แว่น 2. คัมภีร์ไสยศาสตร์ 3. หม้อน้ำ 4. สังข์

หัตถ์เบื้อง ขวาถือ 1. พรหมโองการ 2. จักร 3. แบริษพ 4. วัฬง



ข้อเกิดแห่งลายไทยส่วนหนึ่ง



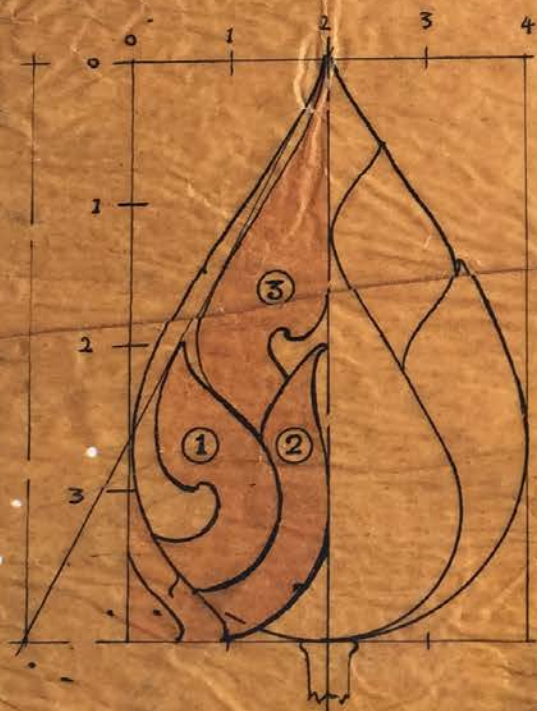
1 ดอกบัวหลวง



2 ดอกบัวสัตตบงกช



3 ดอกบัวสัตตบุศย์



4 ข้อเกิดแห่งลายกระหนก 3 ตัว



5 ลายบัวกระหนก



6 ลายกรวยเชิง

ซึ่งนอกจากจะเกิดจากรูปจากชายธง

กระหนก 3 ตัวเป็นข้อเกิดแห่งลายกระหนกนารี (คือกระหนกทางกึ่ง)

และกระหนกทางหงส์. รูปดอกบัวนี้ อาตประดิศปณวิจิตรศิลป์ได้หลายอย่าง

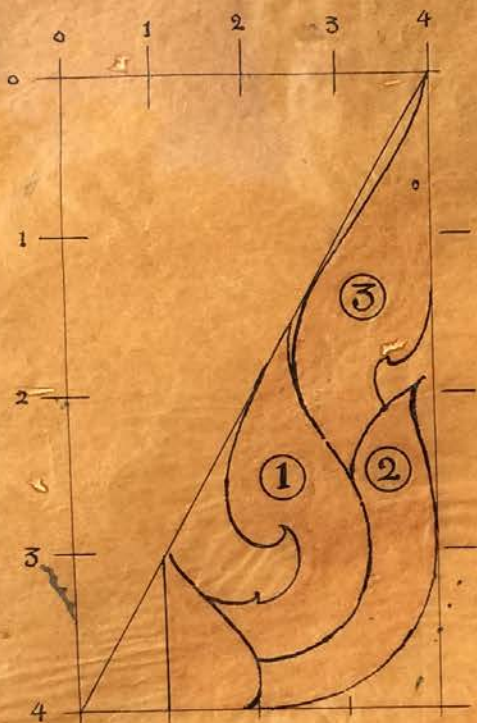
ดังลายในหน้า 1. 2. และหน้าต่อไป ส่วนลายใบเทศหรือพุดตาน ก็เนื่องมาจาก ดอกบัว ใบคล้ายเทศ.

และใบพุดตาน

๕.๗๒



# 1 ป่อเกิดแห่งสายกะหนกไทย



1 โครงร่างส่วน ของสายกะหนก 3 ตัว ซึ่งขาดแยกเป็นสายอื่นได้มาก ดังต่อไปนี้

2 แยกมาเป็นตัวกะจ้ง โดยประโยชน์ของกะหนก 3 ตัว



3 แยกมาเป็น หน้าคานางหงส์



4 แยกมาเป็น สายกะหนกหางหงส์



5 แยกมาเป็น กะหนกนาค



6 กะหนก ตัวเดียว อันเนื่อง มาจากตัว กี่ 3 ของ กะหนก 3 ตัว



2 บ่อเกิดแห่งสาย ซึ่งเนื่องมาจาก รัชมังคลาภิเษก



1 ดอกบัว



2 ใบเทศ คือใบฝ้ายเทศ



3 ดอกมลิ



4 ดอกไชยพริกส์



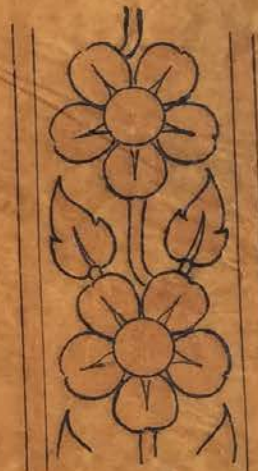
5 ดอกลาย ซึ่งมาจากดอกบัว



6 ดอกลาย ซึ่งมาจากใบเทศ



7 ดอกลาย ซึ่งมาจากดอกมลิ



8 ดอกลาย ซึ่งมาจากดอกไชยพริกส์



9 ลายบัวซึ่งมีดอก ดอกบัว



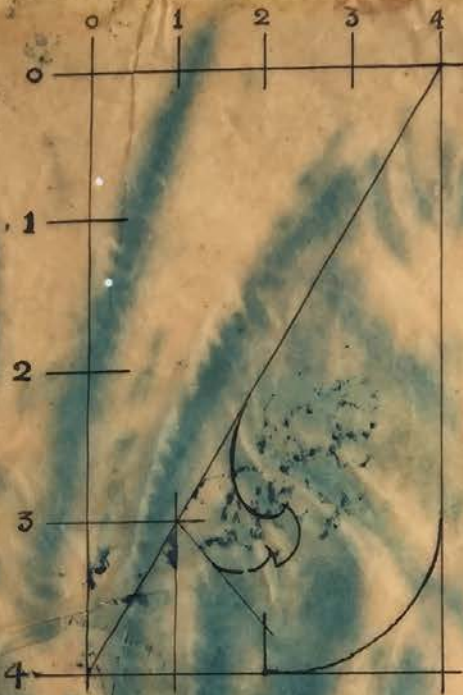
10 ลายซึ่งเนื่องมาจากใบเทศ จึงเรียกลายใบเทศ



11 ลายซึ่งเนื่องมาจากเปลวเพลิง จึงเรียกกะหนกเปลว

สิ่งที่เป็น ลิลป์  
คือหน้าเสาซึ่งรัชมังคลาภิเษกประดิษฐ์ขึ้น





แบบ 1  
โครงร่าง



แบบ 2  
แบ่งเป็น 3 ตัว



แบบ 3  
สำหรับรูปเขียนกะหล่ำ



3 ตัว ทางหงส์



3 ตัว ลายดอก



3 ตัว ไชยเทศ



3 ตัว สัตกุด

วงเหล่านี้ซึ่งเขียนมาจากกะหล่ำ 3 ตัว

Ch. May



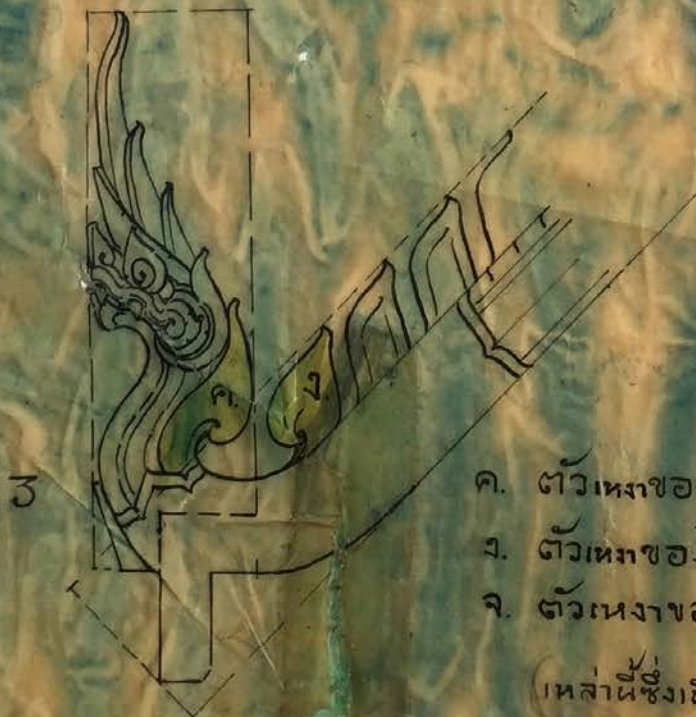
# 2 กระหนกตัวหงายในที่แตกต่างกัน



1 ก. ตัวหงายของกระหนก 3 ตัว



2 ข. ตัวหงายของกระหนก 3 ตัว



3

- ค. ตัวหงายของผาค
- ง. ตัวหงายของใบระกา
- จ. ตัวหงายของลอนหุ



4

(เหล่านี้ซึ่งมีเนื้อมาจากกระหนก 3 ตัว)



3 ลายช่องซงพุ่มข้าวบิณฑ์



1 ช่องหางโต



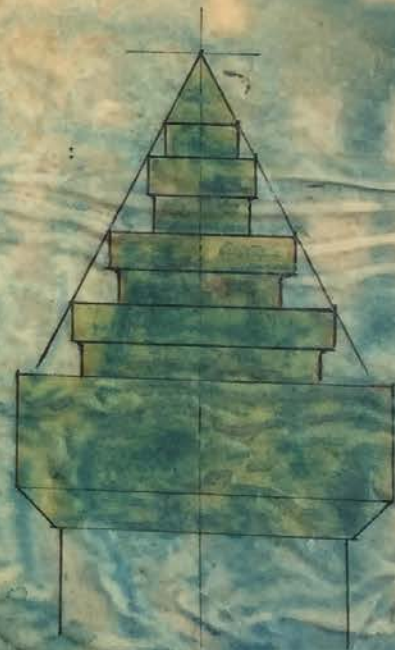
ช่องเปลวหางโต  
2



3 ช่องหางไหล



4 ช่องหางโตใบเขาส



6 ซวมณฑป



5 ซงพุ่มข้าวบิณฑ์

ณ. มอ.



4 ประเภทช่อต่าง ๆ



ช่อนากาญ  
1



ช่อสายฝน  
5



ช่อหาคชบ  
2



ช่อเปลวต่อ  
3



ช่อเปลวลอย  
4



ช่อกำหัด  
6



ช่อหนาม  
เตยฝน  
7

(๑.๒๓)





1

พุ่มเทียน หรือ  
พุ่มมยุรฉัตร



2

พุ่มข้าวบิณฑ์



3

พุ่มบัวเชก

Ch. m. 11/30



6 ประเภทดอกเสวยใบ



1 ดอกจอก



2 ดอกสี่กลีบหรือดอกประจำยาม



3 ดอกลำดวน



4 ดอกฝ้ายเทศหรือพุดตาน



5 ดอกไม้ร่วง



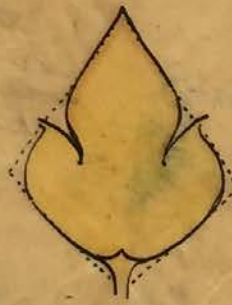
6 มะม่วงหิมพาน



ใบเทศชนิดหนึ่ง 7



ใบเทศดอกบัว 8



ใบเทศพุดตาน 9



ใบพุดตานหรือฝ้าย 10

Q. h.



ปร



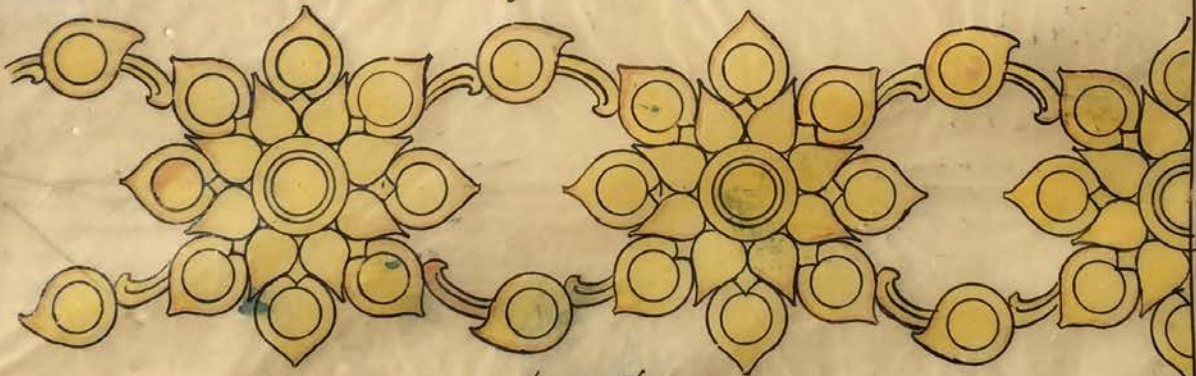
ประจำยาม  
1



ทรวง  
ทับชวง  
2



ตาบ  
3



4 สัวงาสเพ็ชรพวง

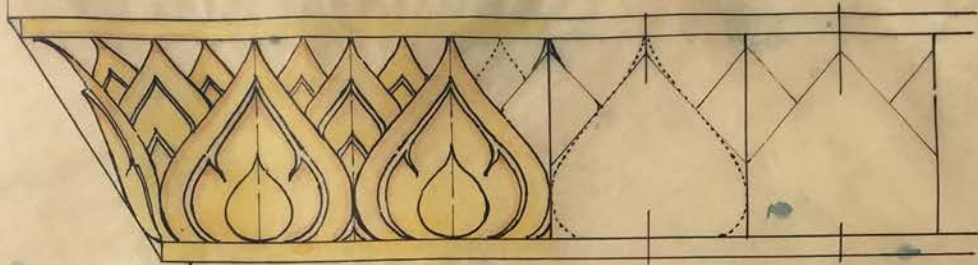


5 สัวงาสแก้วเกิด

ก. มจร

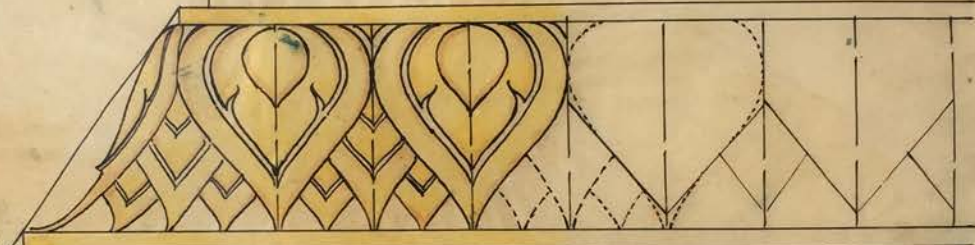


8 ประเภทลายบัว



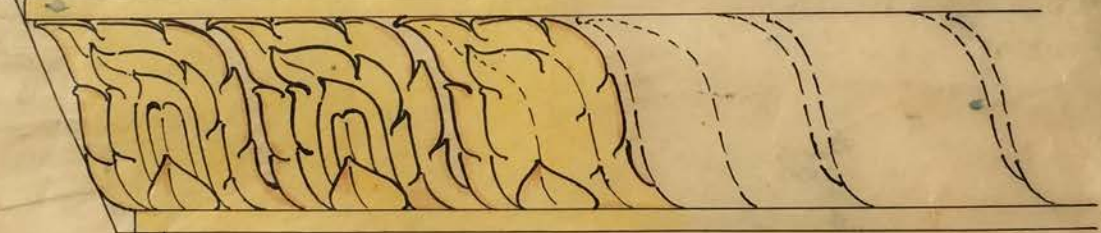
1 บัวหาง

โครงร่าง



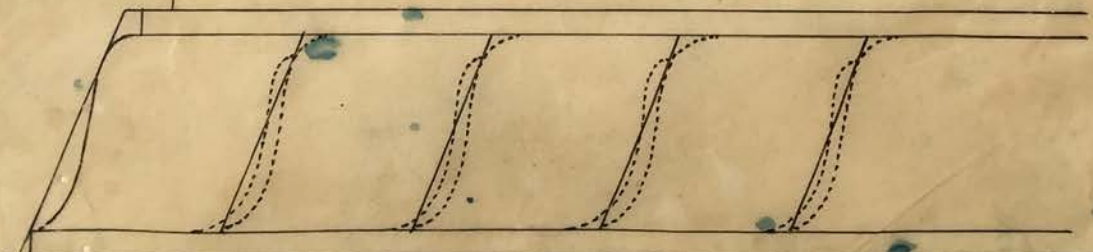
2 บัวคว่ำ หรือ บัวกลา

โครงร่าง



3 บั้ววน

โครงร่าง

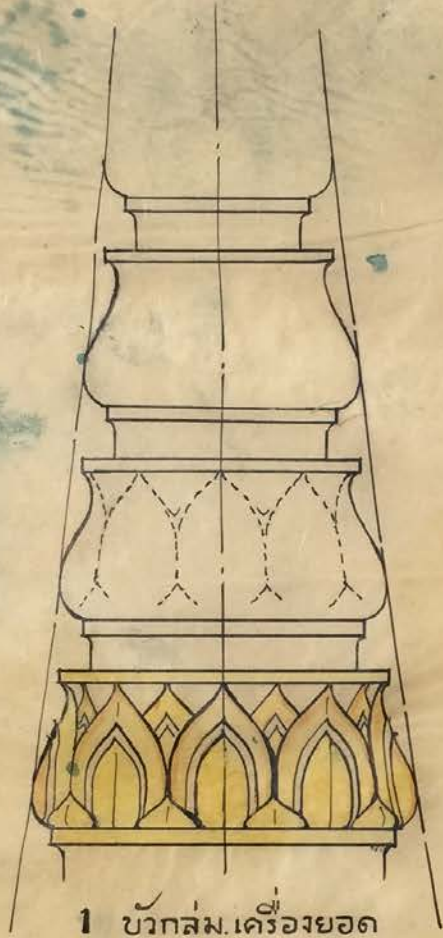


4 โครงร่างบั้ววน

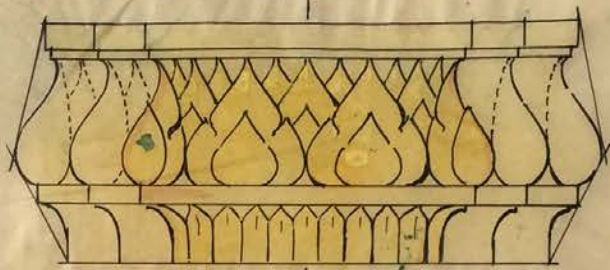
(Q. me)



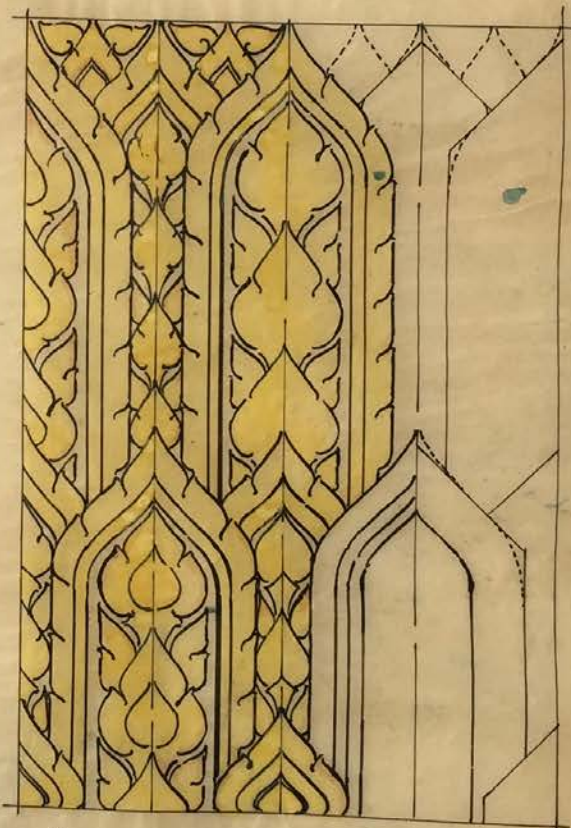
9 ประเภทลายขั้ว



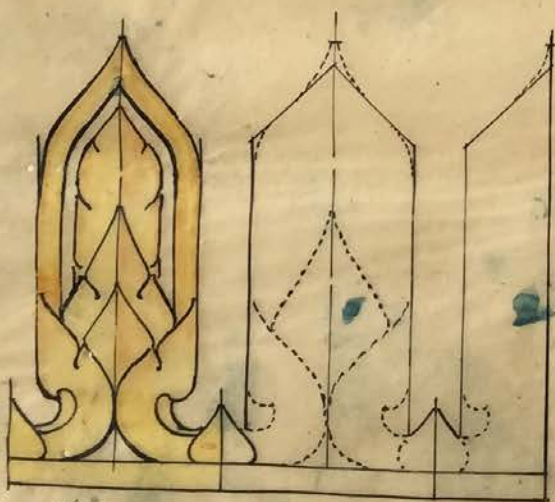
1 ขั้วกลุ่มเครื่องยอด



2 ฐานขั้วกลุ่ม ย่อไม้ 12 คือมุมละ 3



ขั้วสี่ขณ. ชนิดซ้อน เซหมกลีบพาน  
4



3 ขั้วสี่ขณ. เซหมกลีบยอดปรังค์  
และชั้นหม

(๘.๗๗)





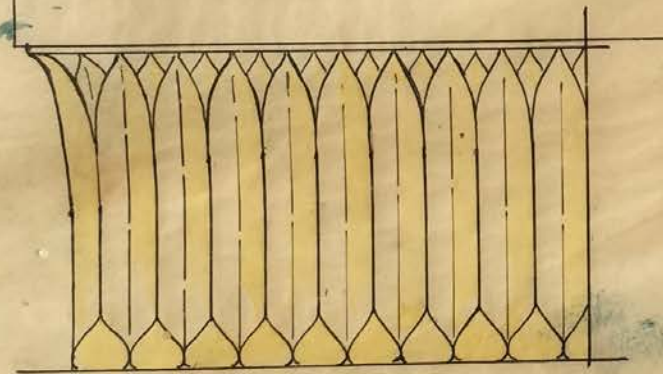
1 บัวจกกล. หรือ บัวปลายเส้า  
อันเนื่องมาจากบัวแวง



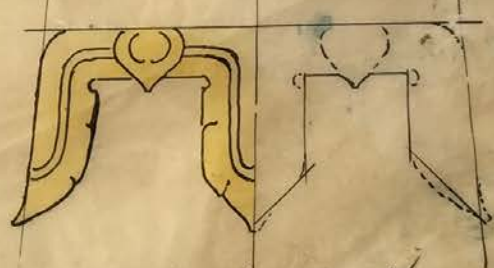
3 บัวกาบปี่



2 บัวจกกล. หรือ บัวปลายเส้า  
อันเนื่องมาจากบัวกลีบขยพ



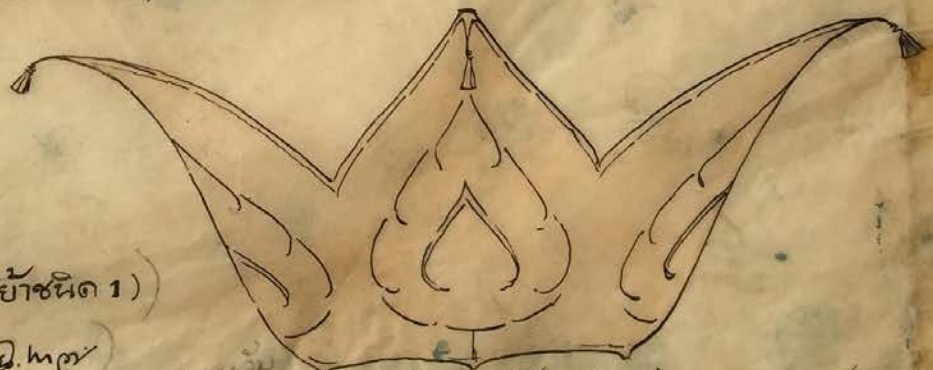
4 บัวแวง หรือ บัวเกสร



5 (บัวกระจับ หรือ บัวคอเสื้อ)

บัวแวงนี้ซึ่งเอาดเนื่องมาจาก  
1 เกสรบัว 2 กลีบบัวผัน  
3 ไช้ตื้นแวง หรือ ปี่ (เป็นหย้าชนิด 1)

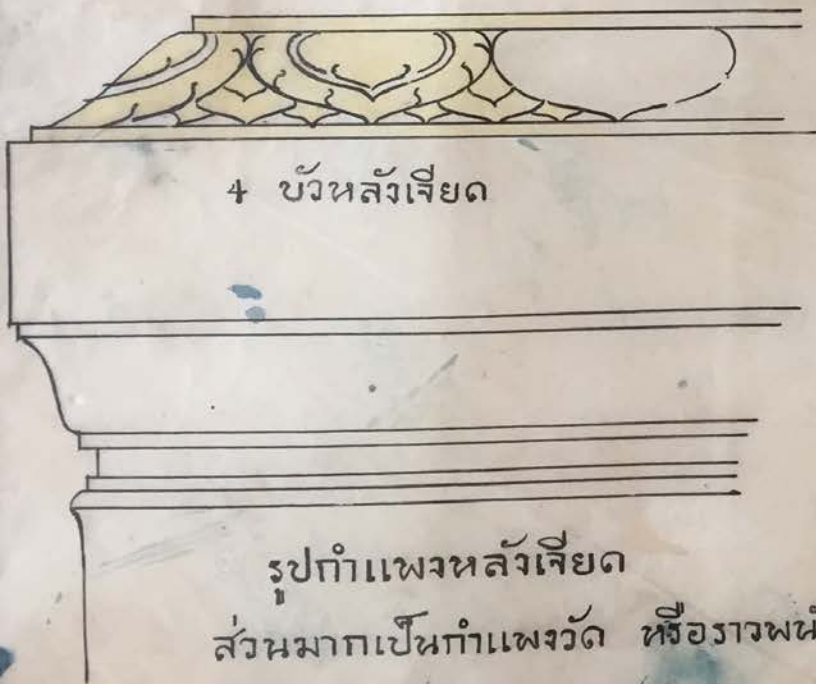
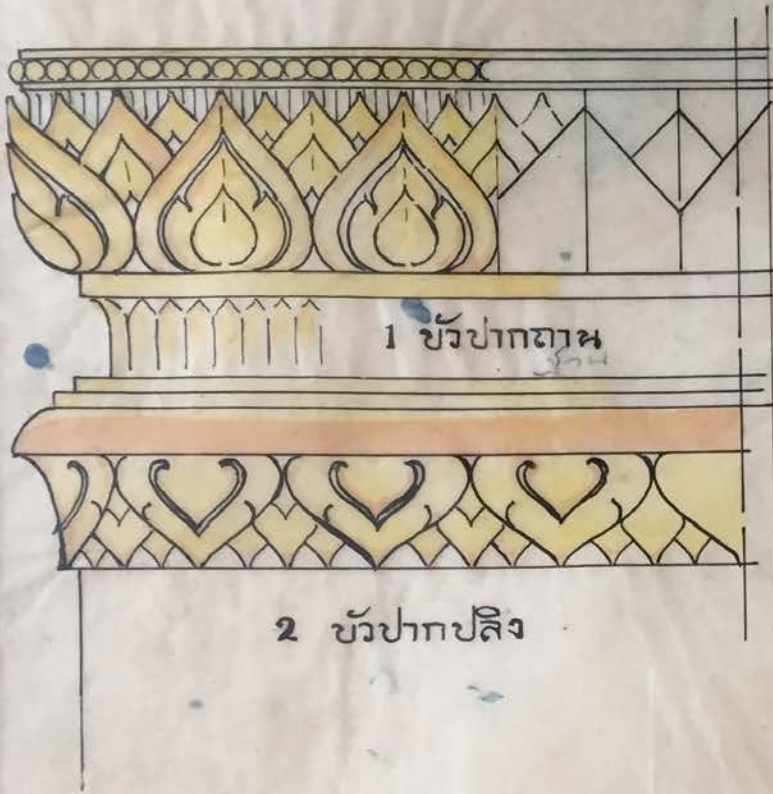
(๑.๒๓)



6 วิจารณ์ "บัวกระจับ" นี้หน้าจะเนื่องมาจาก บัวกระจาด  
กระจาดสำนปัดลายกระดาดบัวจุเด็จองไชยธม ทวาย  
พระเทศน์ เช่นกลีบฉัตรเบญจรงค์ก็เรียก บัวกระจับ

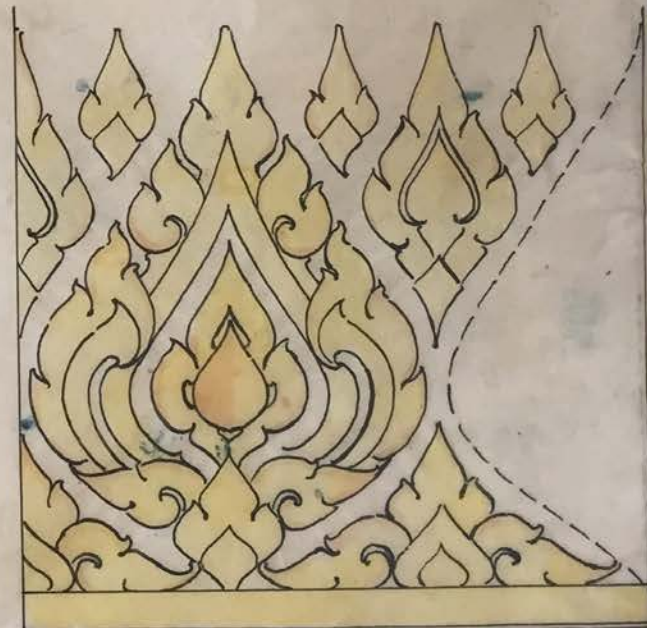


# 11 ประเภทลายบัว



รูปกำแพงหลังเจียด  
ส่วนมากเป็นกำแพงวัด หรือราวพนัก  
บันได พนักทึบและพนักลูกทรง

(D. M.)



5 บัวกระหนก





1 บัวฟันหยักส์  
บัว



2 บัวลูกแก้ว

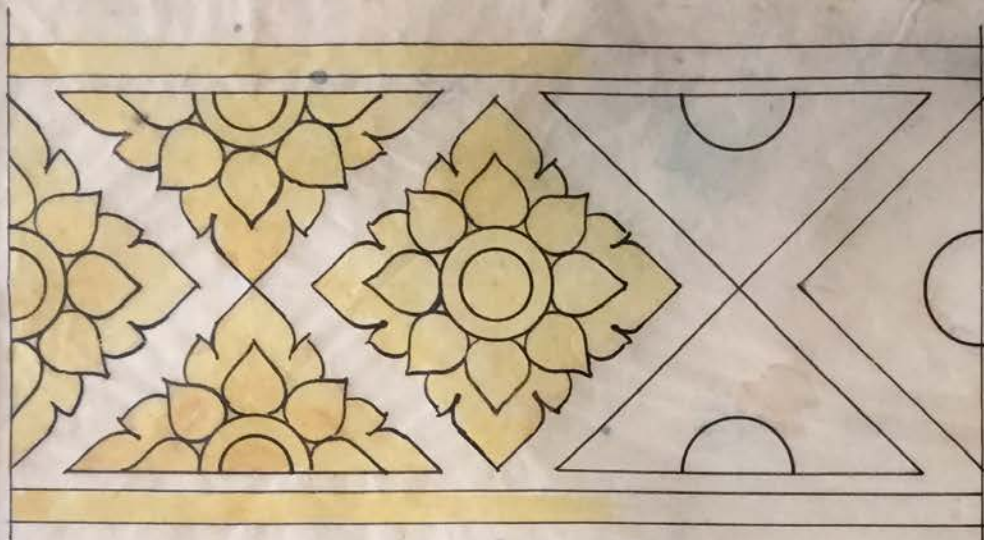


3 บัวฉลา. บัวฉลา  
คือบัวคว้านฉลา

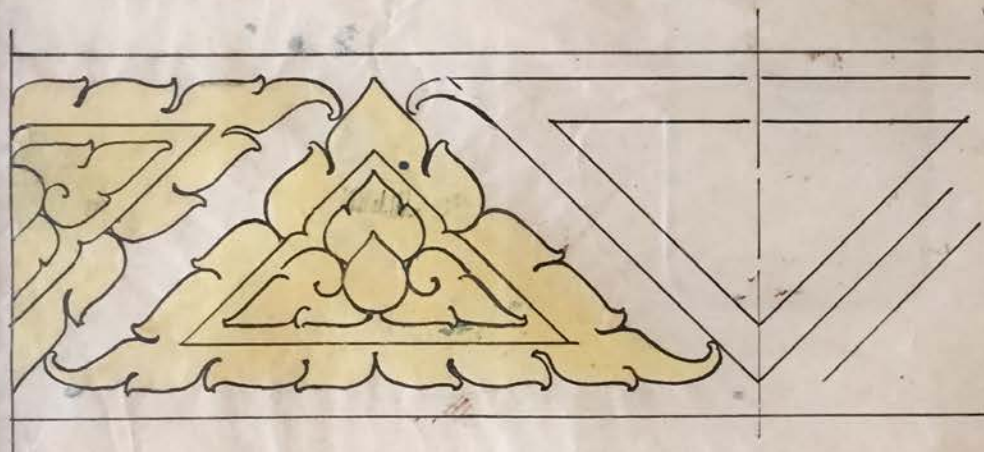


4 บัวกลีขบายส์





1 ลาย-ดอกสี่กลีบดอกซ้อน



2 ลาย-หมอนทอง



3 ซอ-เปลวมยุรา



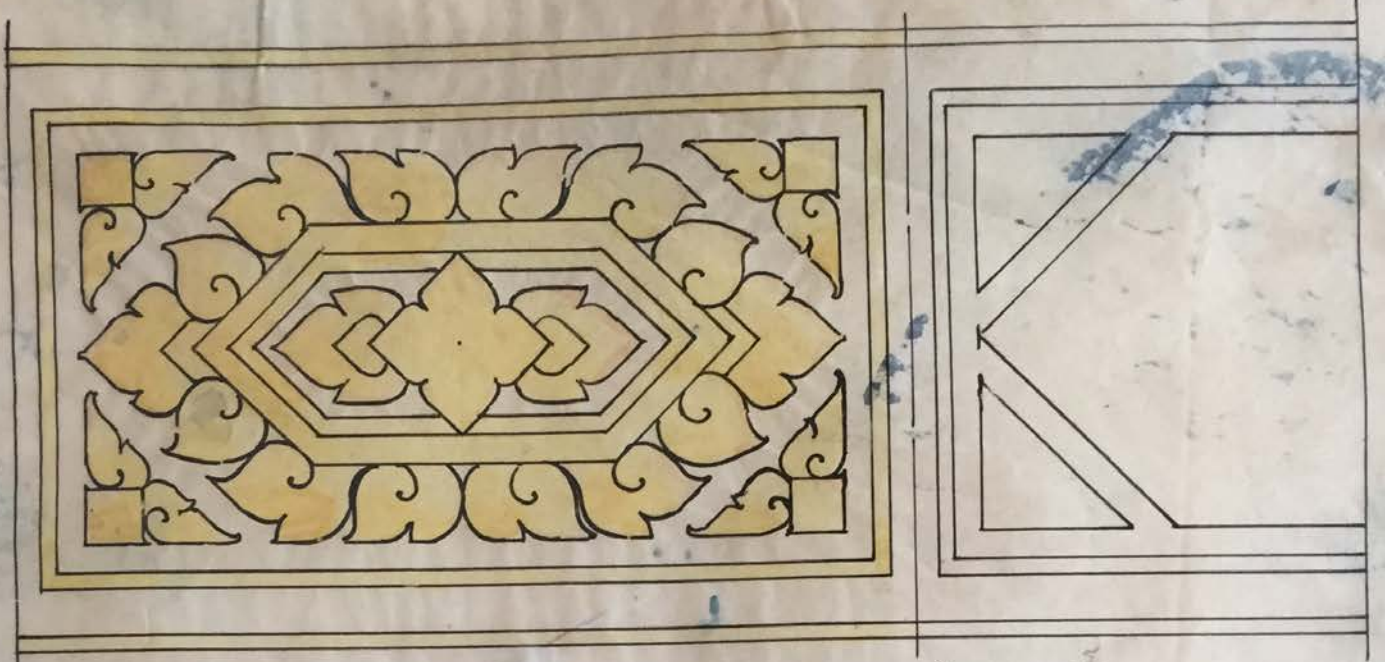
4 ลายสวัสดิ



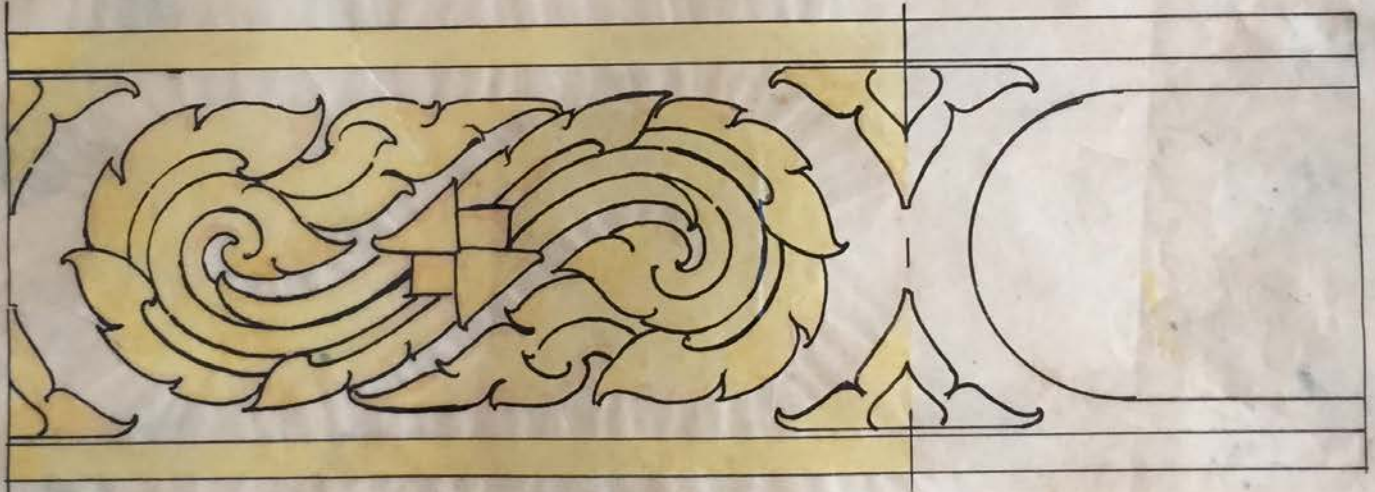
5 ลายจักร

ซึ่งเชื่องมาจาก "สวัสดิกะ" หรือ จักร

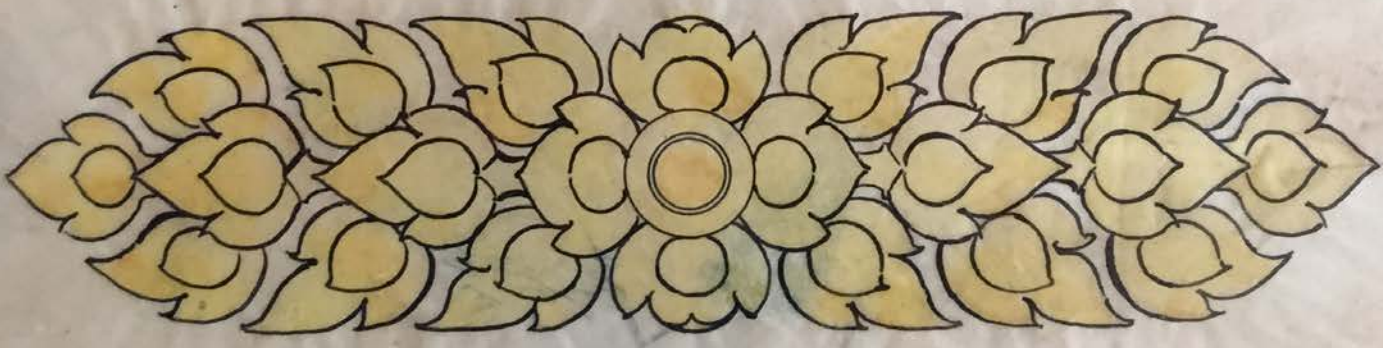




1 ลูกฟักล่องปกกล หรือ ลูกฟักพนักอินทอณู



2 ลูกฟักขอส้อย



3 ลูกฟักลอม





1 ประจำยามก้ามปูเปลว



2 ลูกผักก้ามปูเปลวใบเทศ



3 ลูกผักก้ามปูใบเทศ

Ch.ner





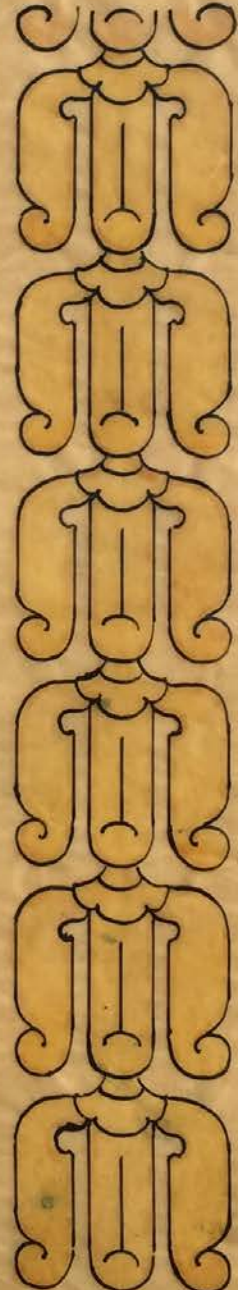
1 ลาย. ดอกกชลาภ



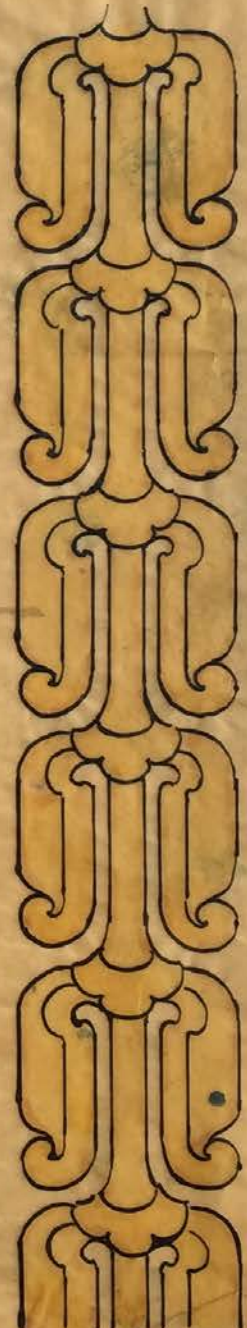
2 ลาย. ดอกลำดวน



3 ลาย. ดอกฉิก



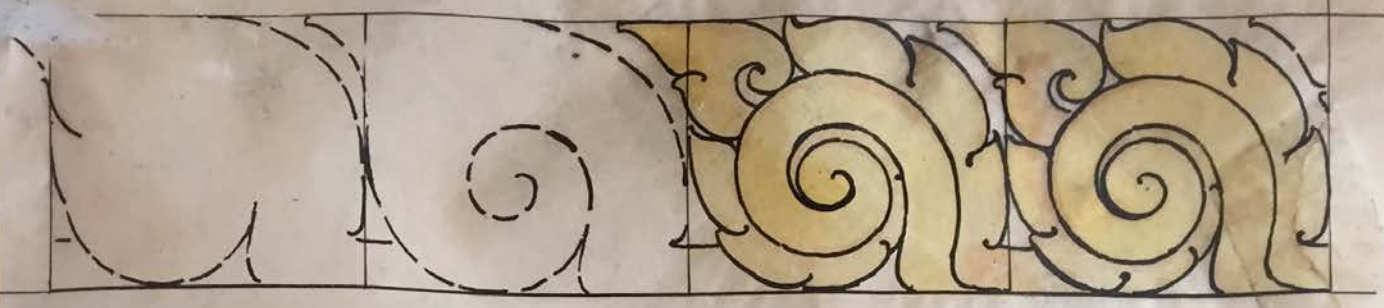
4 ลาย. ดอกกรัก



5 ลาย. ดอกกรัก

Q. h. m.





ช่องสิงห์ หอยกาะไม้  
1



ตัวอย่างช่อง  
สิงห์





รูปข้าง



1 กะจ๊วปติยาฉใหญ่.  
กร. ปุณฺณนาถ





19 ประเภทยลาย กะจ้ง



1 ทั่วมุม



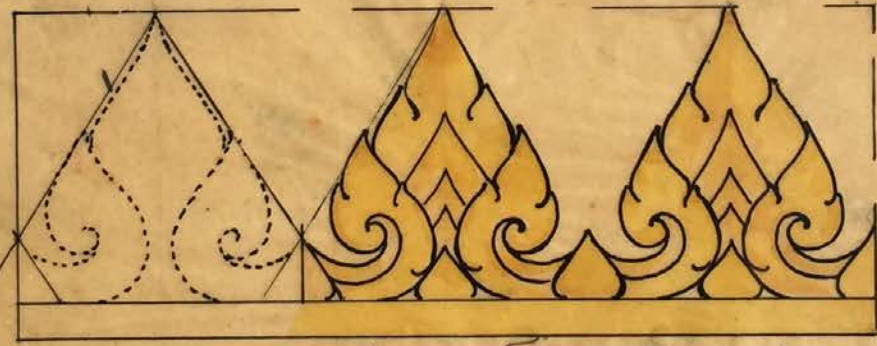
2 กะจ้งปติยาบ  
กร. ปฏฺ ๗๗



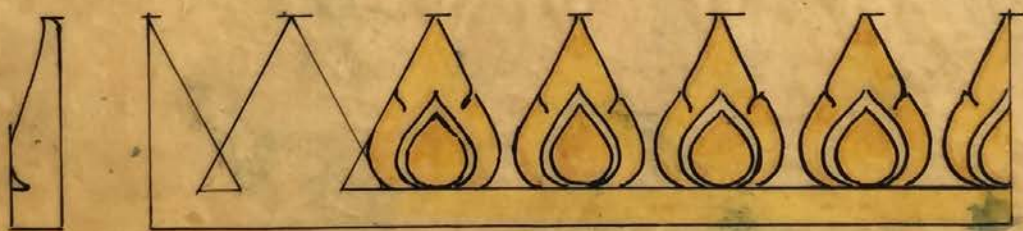
รูปจ้ง



รูปจ้ง



3 กะจ้งเจิม. (เป็น กะจ้งขนาดเล็ก)  
กร. ๗๗



4 กะจ้งตาอ้อย  
กร.

(๗.๗๗)



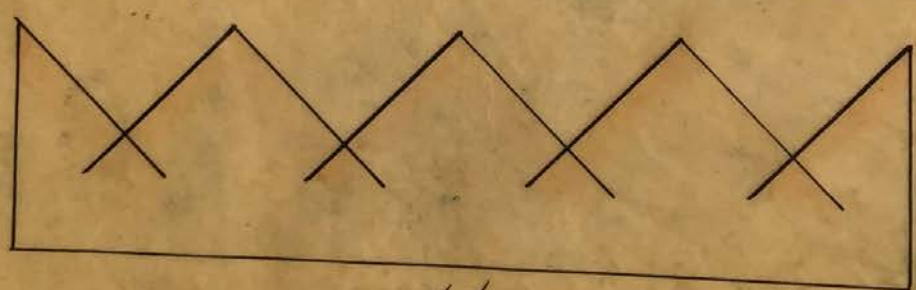
20 20 ประเภทลาย กะจ๋นหยวก



1 กะจ๋นบายสิริ



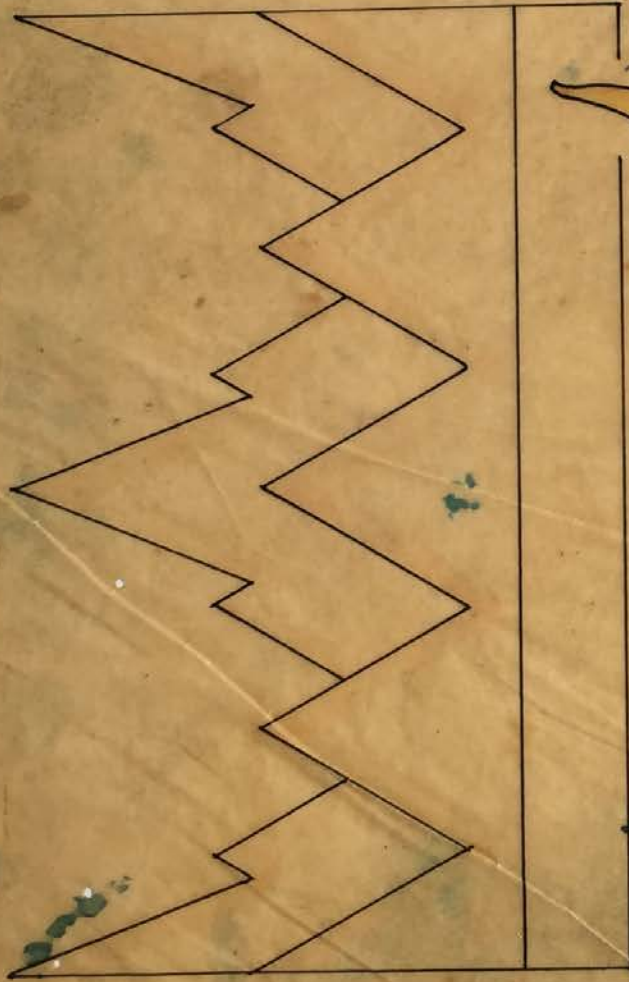
2 กะจ๋นพื้หม้า



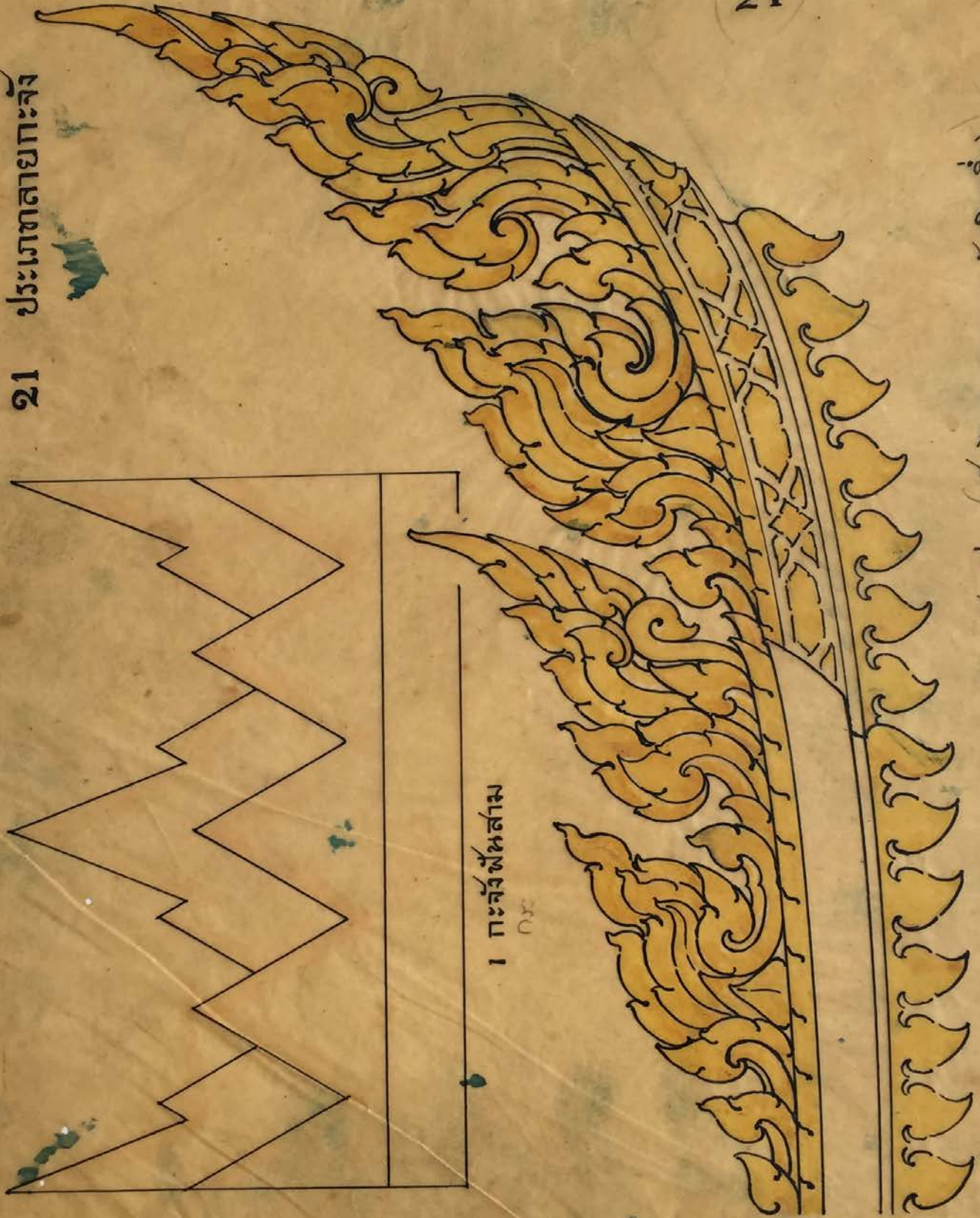
3 กะจ๋นพื้ปตา

(Ch. hpr)





1 กระจังฟ้าสาม



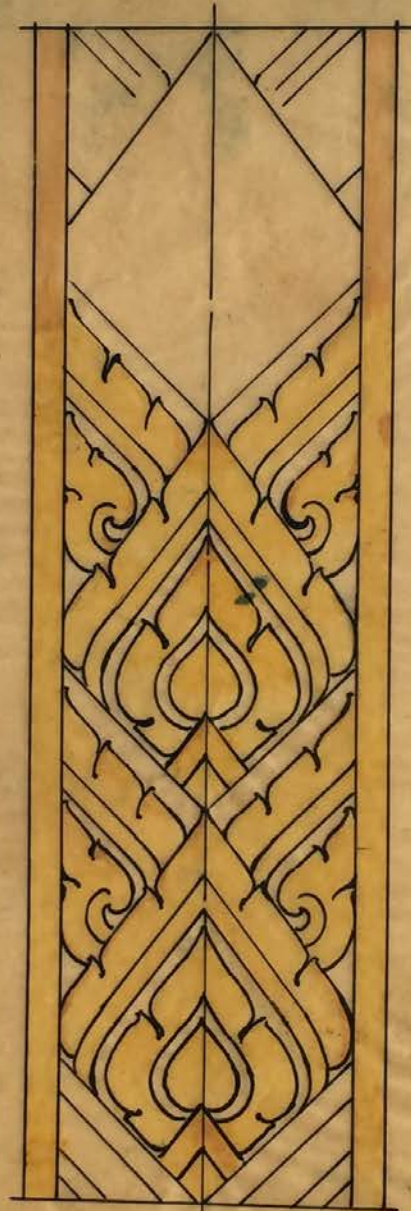
2 สายกระหนกทวยมถ หรือ ท้ายกระหนก

(ภาพผู้ใหญ่ประเภทลายกระจังชนิดหนึ่ง)

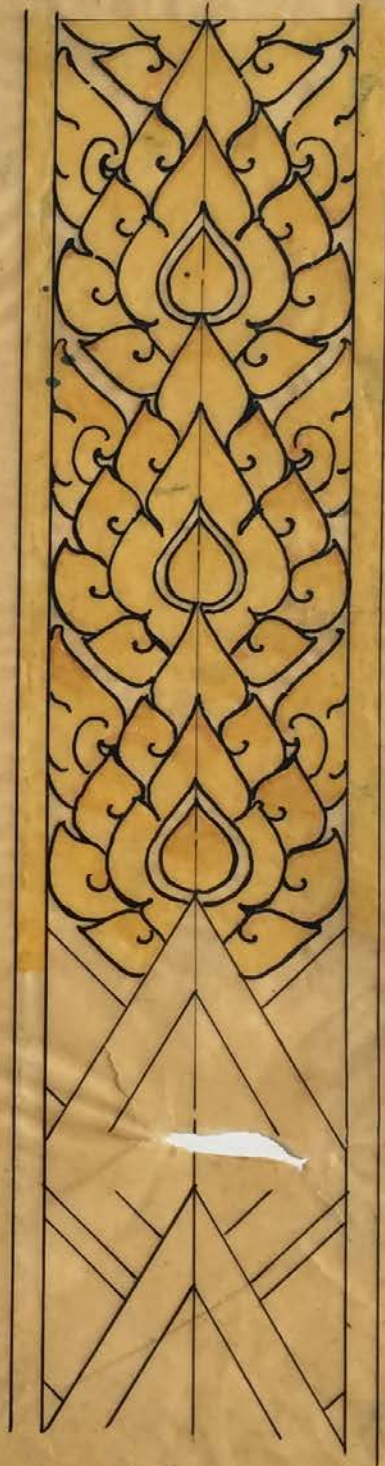




1 รักร้อยเฟลา



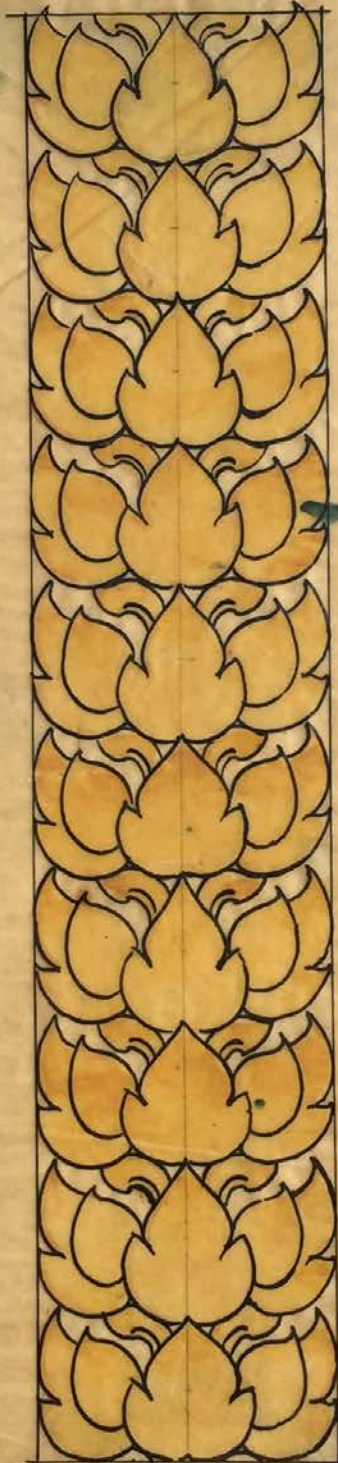
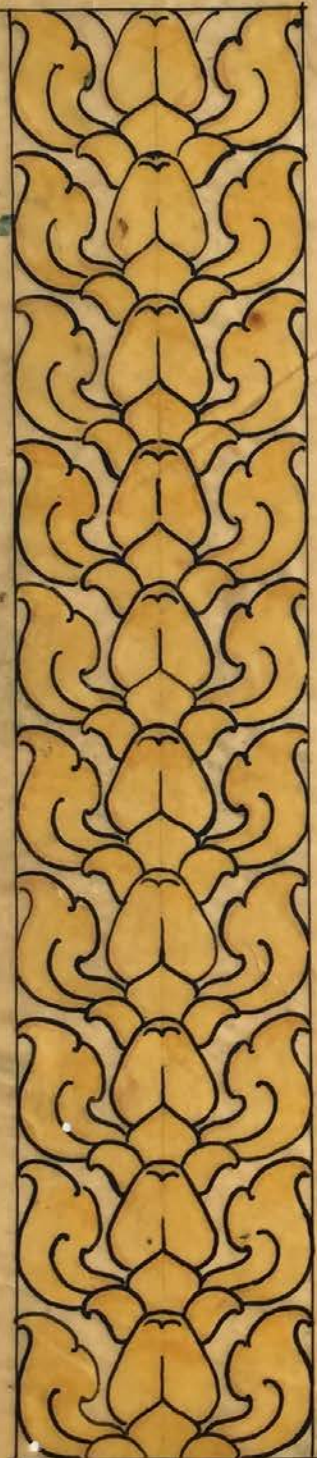
2 รักร้อยกาบปลา



3 รักร้อยดอกไม้

ฉ. มจร





1 วักร้อยดอกไม้

2 วักร้อยใบเทศ  
9 ข. ก. ค.

3 วักร้อยดอกไม้

(๑๖.๒๓๓)





1 เกลียวกะหล่ำ  
กะหล่ำ



2 เกลียวใบเทศ  
ใบเทศ



3 เกลียวมังกรคาบแก้ว



4 เกลียวหางโต

Q. M. S.





1 เกลียวเปลวใบเทศ  
9๖ กว.



2 เกลียววใบเทศ  
9๖ กว.



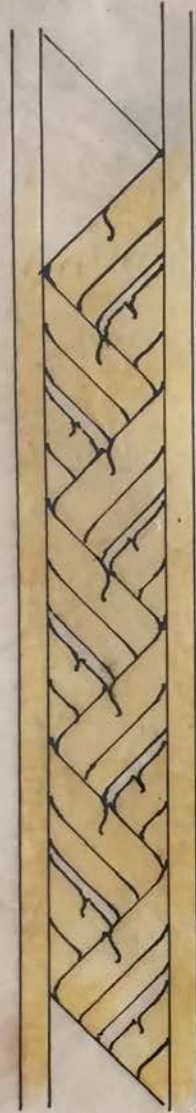
3 เกลียววใบเทศ  
9๖ กว.

(๑. มศ.)





1 กาบกระหนกกรวด



2 กาบขี้ไผ่



3 กาบพรหมสวรรค์

4 กาบพรหมสังข์

แกลงการ  
ตามแบบนี้ สำคัญ  
อยู่ที่กาบพรหมสวรรค์ และ  
กาบพรหมสังข์ ส่วน  
ชั้นเชิงบาทนั้นแสดง  
ให้เห็นว่าอยู่ติดที่.  
ฉ. มจร





2 กบเทพนม



3 กบหลังชัฏ



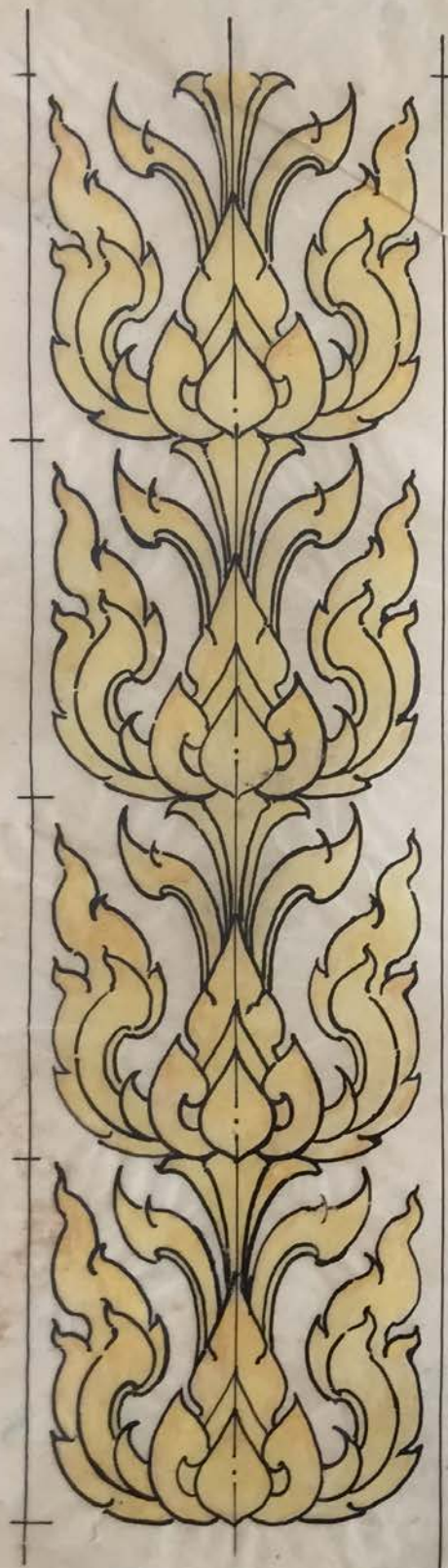
4 กบขบเทศ



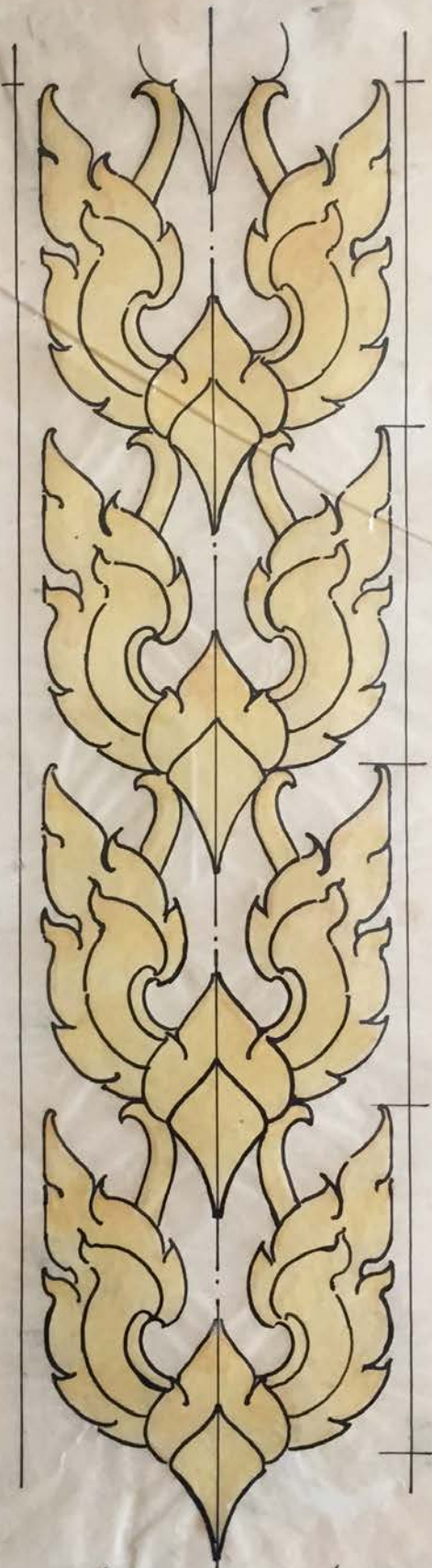
1 รวบรวมจาก  
ฐานชั้นสิงห์

ศ. ๒๕

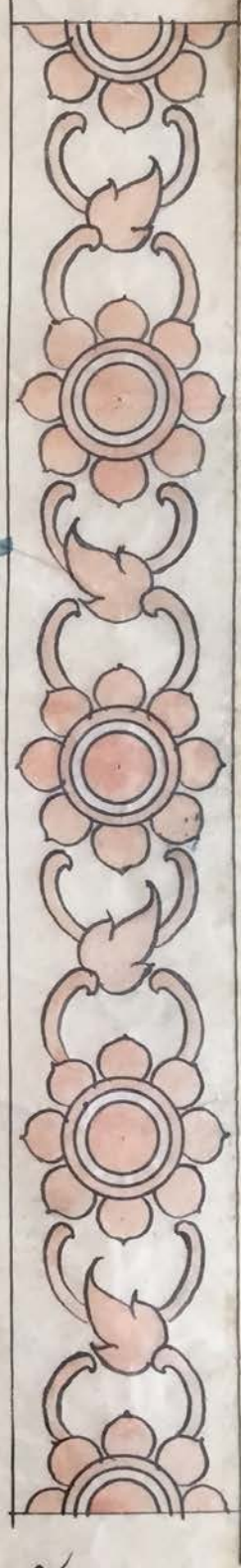




1 ก้านต่อดอกเปลว



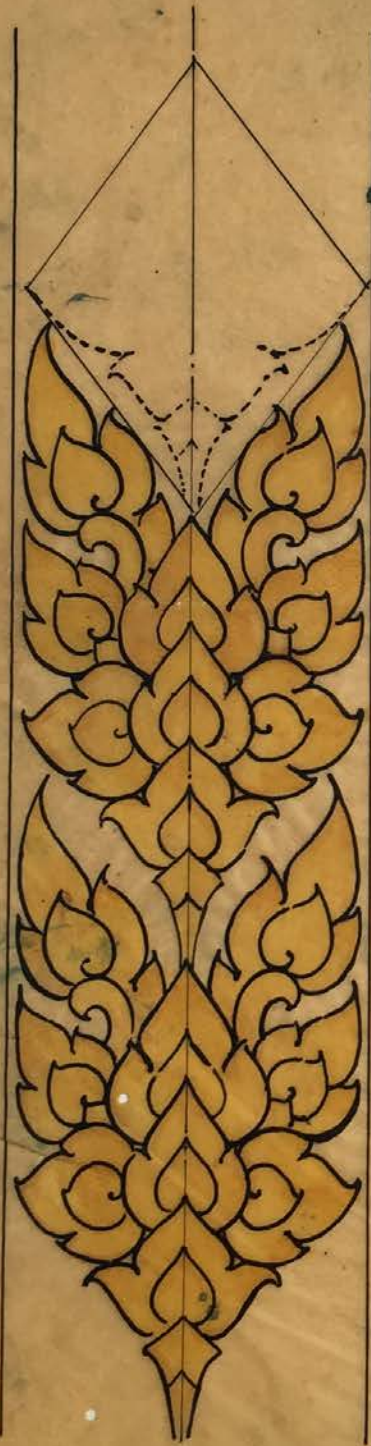
2 ก้านต่อดอกก้ามปู



3 ก้านต่อดอกเครือเถา

๑. ๒๒





1 ก้านต่อดอกประจำยาม



3 ก้านต่อดอกไขเทศ



2 ก้านต่อดอกหน้าสิงห์

๑๖.๓๖๓  
๑๖.๓๖๓





1 ใบเทศ



2 ทางโต



3 เปลว

Q.mpr





1 เข้มخابมะลิเสวย



2 เข้มخابรื้อวขอ

3 เข้มخابลูกโซ่





1 เครื่องเตา ทางใต้



2 เครื่องเตา ไบเทส



3 เครื่องเตา เปลว

๗๖.๑๐๗

๒.๗๒๖





1 ก้านชดหางโศก



2 ก้านชด ไบเทส



3 ก้านชด หงส์

ช. นว





1 ก้านชดผักกาด



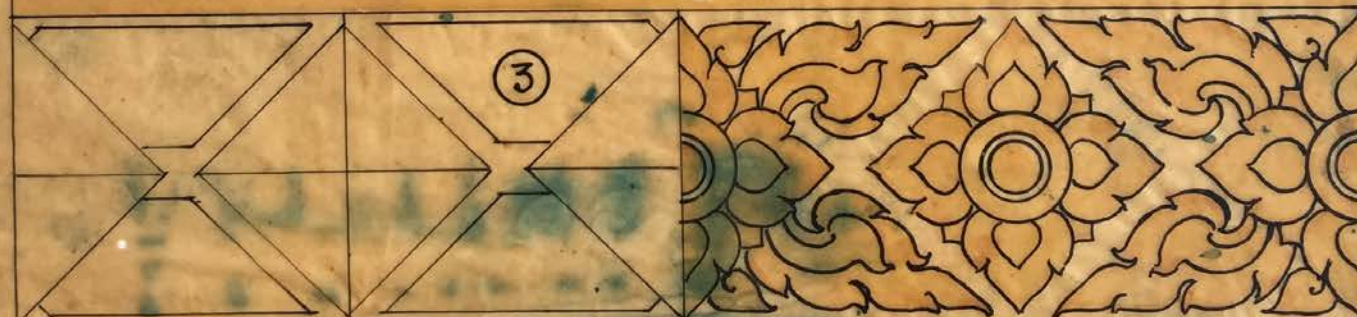
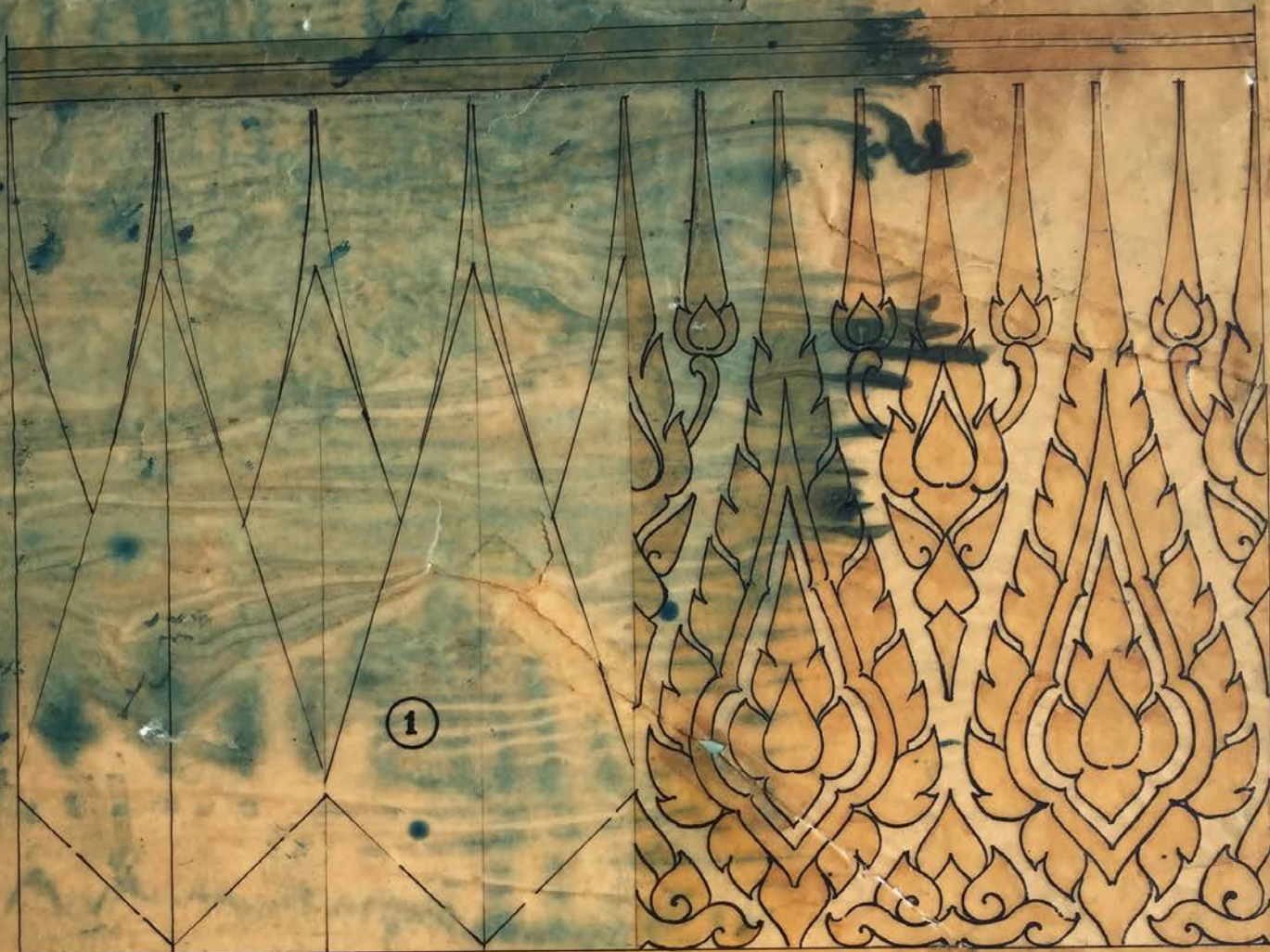
2 ก้านชดเทพนม



3 ก้านชดหน้าสัตว์

Ch. Mani







โครงร่าง

ตัวจริง

อธิบาย

- ① ลายตอน 1 เรียกรวยเชิง
- ② " 2 " กะหยก
- ③ " 3 " แม่ลาย
- ④ " 4 " ซ่อเชิงทอง

1 รวมเรียกว่าลายกรวยเชิง.

๑. ๒๐

2 แม่ลายอีกแบบ 1





รวมเรียกว่า สายเฟื่อง.





4 รวงผึ้ง



37

ลาย สำหรับ รวงผึ้ง

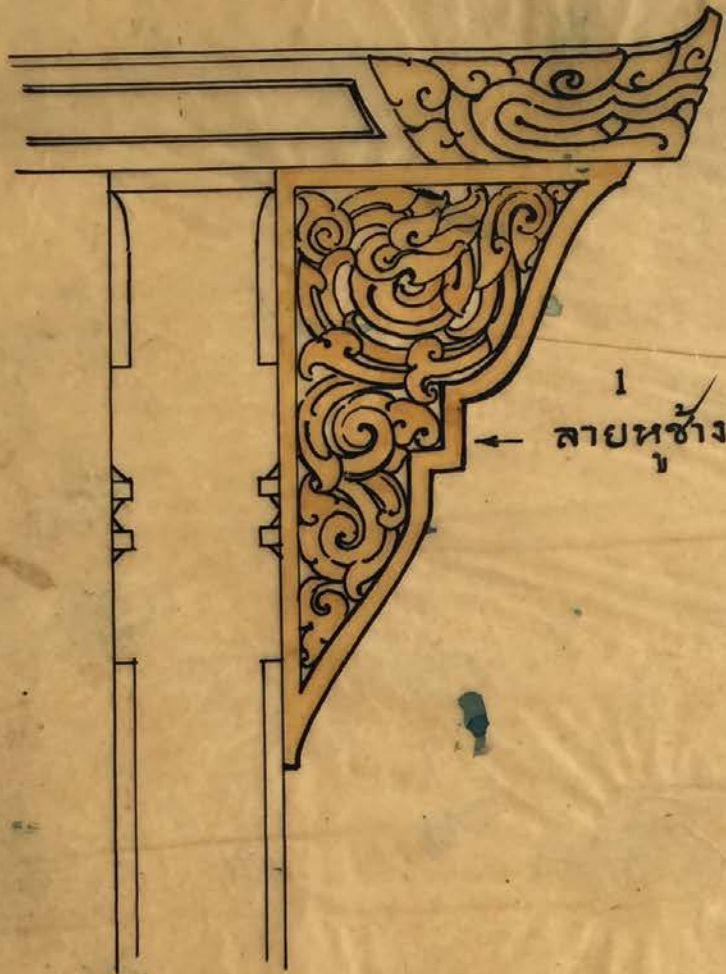
ลายสำหรับ รวงผึ้ง ช่างอาด ยกเขื่อง

ผูกลายได้แปลก ๆ รูป

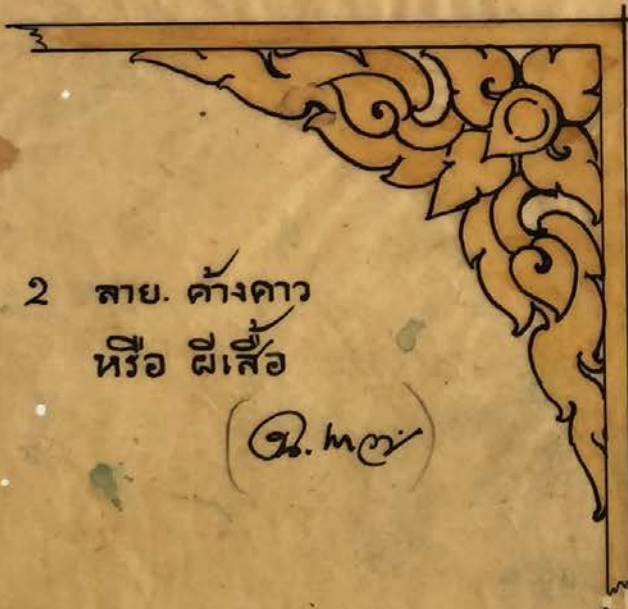
(S.M.C.)

5 สำหรับ





1  
 ↳ ลายหิ้ง

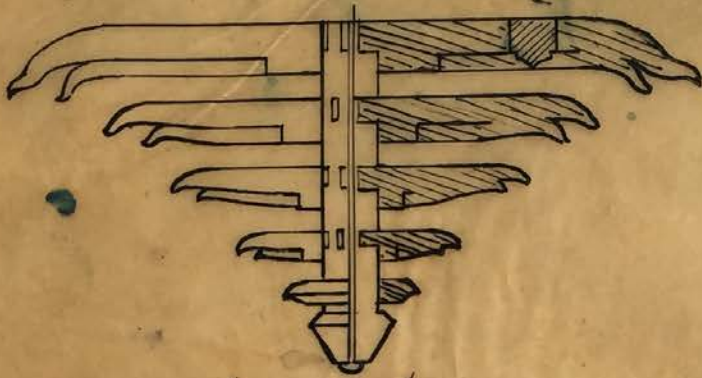


2 ลาย ค้างคาว  
 หรือ ผีเสื้อ

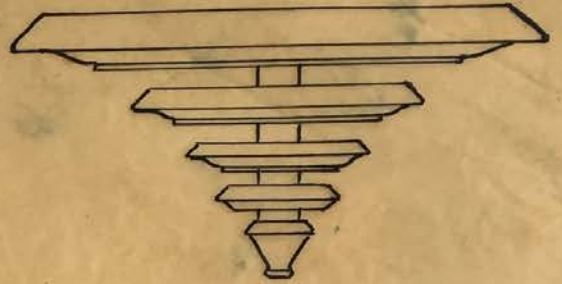
(D. M. C.)

3 ส่วนหนึ่งของ  
 ลาย สำนวณ





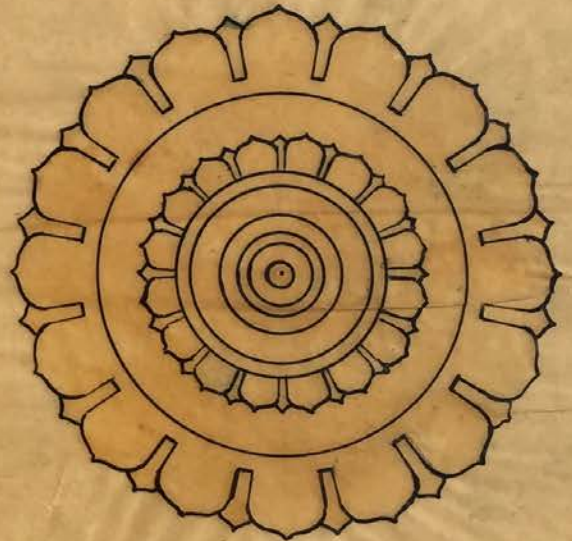
รูปตัดและด้านข้าง ของดาวจวงกล



รูปด้านข้าง ของดาวรังแตง



1 ดาวจวงกล



2 ดาวรังแตง



3 ดาว ตัดตัดหรือดอกจอก



4 ดาวทราย หรือดาวกระจาย

(Handwritten signature or mark)





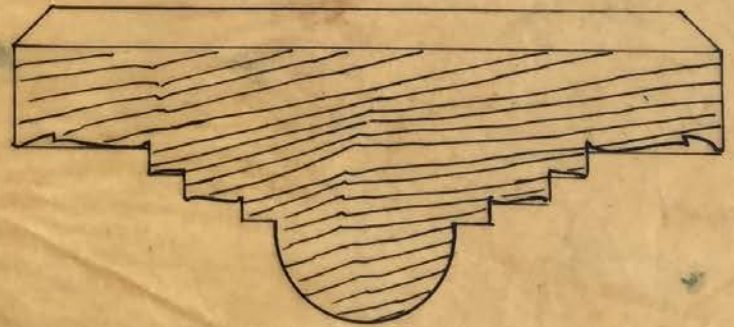
1 ดาวกลีบบัว



รูปด้านข้างของดาว  
กลีบบัว



2 ดาวดอกจอก



รูปด้านข้างของดาวดอกจอก

๗. ๒๗





1 ดอกกลอยใบเทศ

รูปที่ ๑



2 ดอกกลอยกันแย่ง





1 ดอกลอย ท้ายสิงห์



2 ดอกลอย ดอกไม้ร่วง





ดอกลอย  
ช่อเปลว



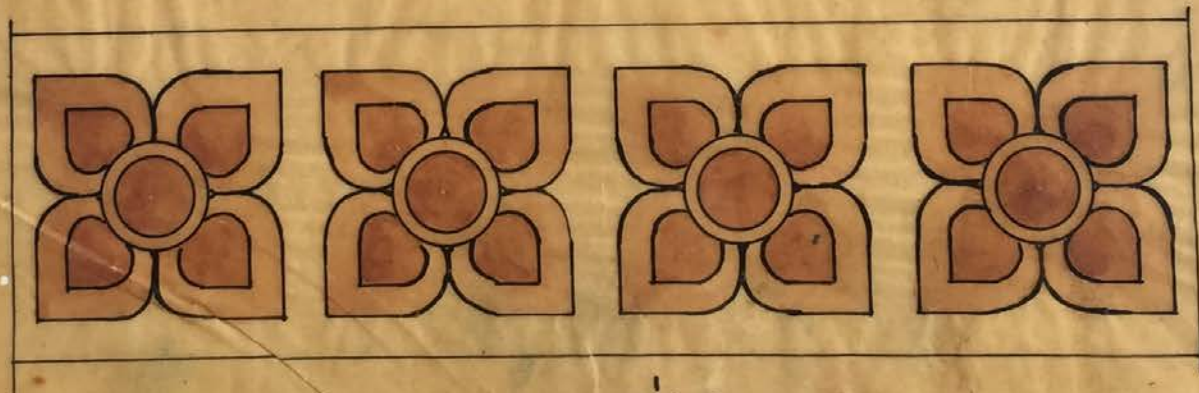
2  
ดอกลอย  
ช่อหัวใจ

๒. มจร





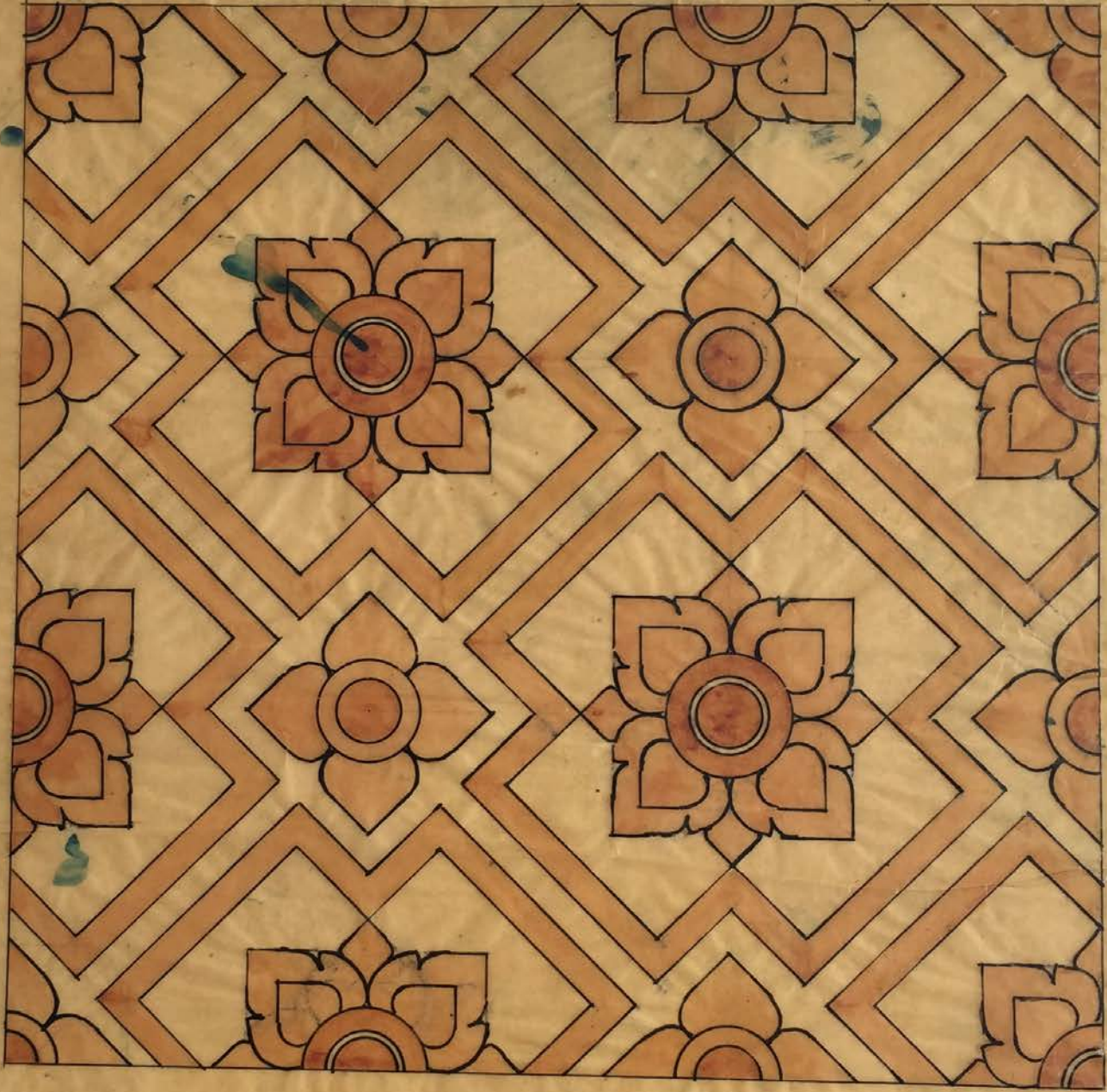
1 ราชวัติ ดอกสี่กลีบ



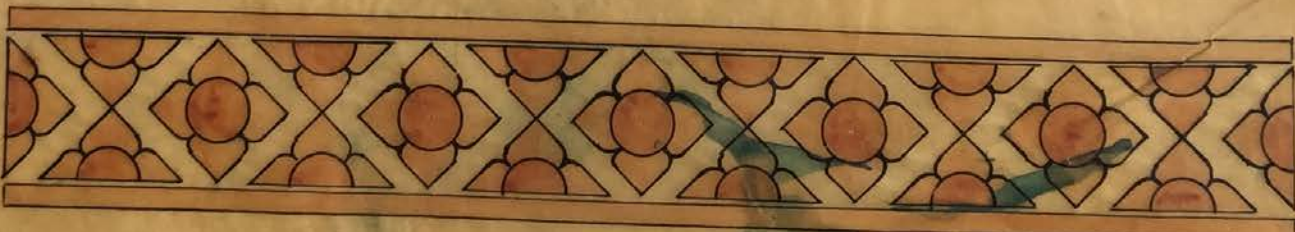
2 ลายดอกสี่กลีบ

Q. mpr





1 ราชวัติ ดอกเหลี่ยม  
*(ช.ม.อ.)*



2 ผลของดอกสี่กลีบ มาเช่นลายดอกชื่อก่อน





1 ราชวัติ ดอกกลม

ณ. ม.ร.





1 ราชวัตรลายกะลา  
(เป็นลายสำหรับประดับกะลา)

ธ. มจร





1 ลายแก้วชิงดวง

๒.๓๓





1 ลายแก้วซ่งดง



2 ลายแก้วซ่งดง

©. mpr





1 สายแก้วชิงดวง

๕ ๗๖





1 ลายสี่เหลี่ยมมา-  
นาลายแก้วสี่เหลี่ยม

๒. ๓๗



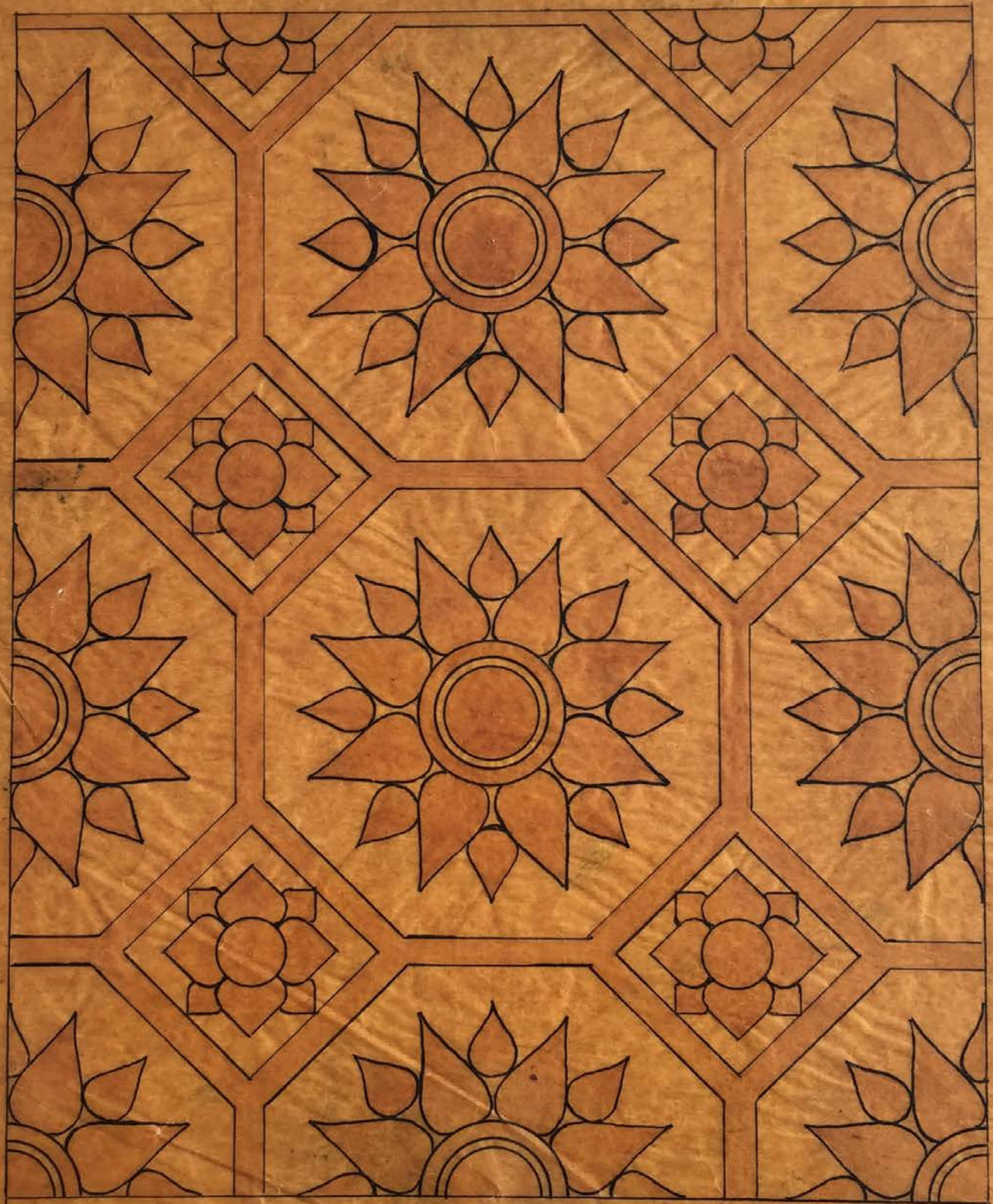


1 สายโคม มลิเสียว  
หรือ ลายผาดเกี้ยว









1 ลายดาวกระจาย

๕. มจร

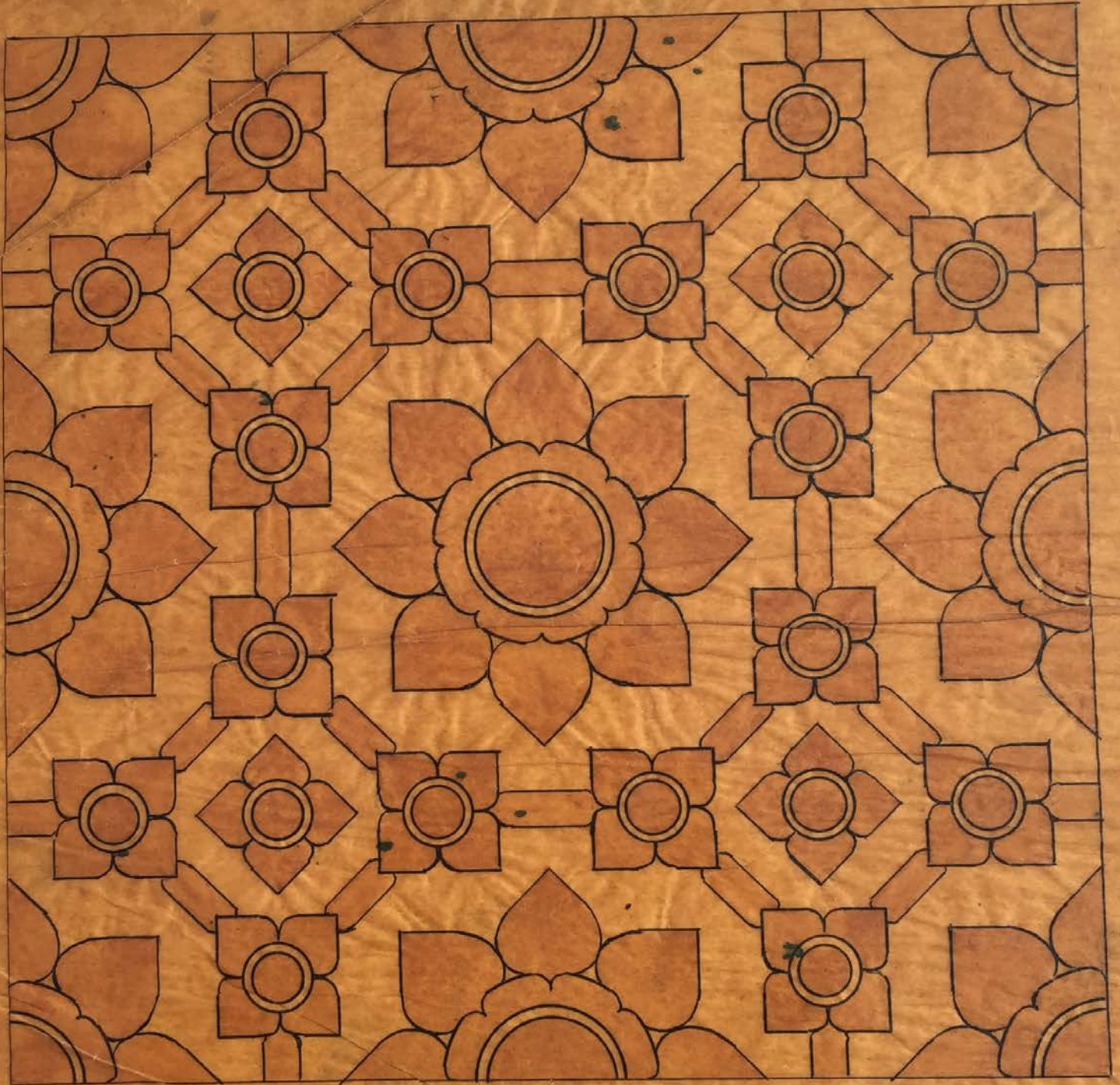




1 ลาย กว

๓. ๒๒









1 ลายก้านแย่ง

(ฉ. มล.)





1 ลายก้านแย่ง  
ชนิดโคม

©.mp





1 ลายก้านแย่ง

ชนิดเดิม

(๕.๗๗)



